БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряят-Монголой
ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 146 (871)
ИЮНИИН 22
ВОСКРЕСЕНИ
1958 он

Сэн 20 мүнгэн

Колхозно байгуулалтые саашадань хүгжөөхэ, хүдөө ажахын продуктнуудые абалгаяа ехэ болгохо, городууд болон хүдөө нютагуудай ажалшадай ажана һайн байдалые бүри саашадань һайжаруулха хэрэгтэ хараалагдаһан хэмжээ-ябуулгануудай тон ехэ удхашанартай байһаниие колхознигуудта, РТС, МТС болон совхозуудай худэлмэрилэгшэдтэ, бүхы ажалшадта үргэнөөр тайлбарилан ойлгуулжа байха гэжэ партийна, советскэ, профсоюзна болон комсомольско организацинуудые уялгалха.

(КПСС-эй ЦК-гэй июньскэ Пленумэй тогтоолһоо).

УЯЛГАТА ТУШААЛГА, МТС-үүдэй ХЭҺЭН ХҮДЭЛМЭРИИН ТҮЛӨӨ НАТУРА ТҮЛБЭРИ БОЛЮУЛХА, ХҮДӨӨ АЖАХЫН ПРОДУКТНУУДЫЕ БЭЛЭДХЭХЭ ШЭНЭ ГУРИМ, ХУДАЛДАН АБАХА ҮНЭ СЭН БОЛОН УСЛОВИ ТУХАЙ

КПСС-эй ЦК-гэй Пленум дээрэ 1958 оной июниин 17-до нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэһэн элидхэл

Нүхэдүүд!

Колхозно байгуулалтые саашадань хүгжөөхэ, машинно-тракторна станцинуудые хубилгаха тухай асуудалые Центральна Комитедэй февральска Пленум дээрэ зүбшэн хэлсэхэдэ, хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэхэ гурим хубилгаха тухай асуудал амяарнь зүбшэн хэлсэхэ гэжэ һайшаан дурадхагдаһан байгаа. Элээнтэй таараалдуулан, ЦК-гэй Президиум болон СССР-эй Министрнүүдэй Совет уялгата тушаалга болон МТС-үүдэй хэһэн хүдэлмэриин түлөө натура түлбэри болюулха тухай, хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэлэй шэнэ гурим, үнэ сэн болон услови тухай дурадхалнуудые зохёогоод, ЦК-гэй Пленумэй зүбшэн хэлсэлгэдэ табина.

Хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэхэ тухай асуудал ималгтал ехэ удхашанартай. Юундэб гэхэдэ, энэ асуудал хүдэлмэришэн ангиин, колхозно таряашадай, манай бүхы арадай ажабайдалда хабаадана бшуу. Городой ажалшад энэ асуудалые зүбөөр шиидхэхын түлөө ехээр оролдоно. Юундэб гэхэдэ, арад зониие эдеэ хоолой зүйлнүүдээр һайнаар хангалга ажалшадай жаргалта байдалай һайжаралта, мүн хүнгэн, эдеэ хоолой промышленностиие түүхэй эдээр хангалга энээнһээ дулдыдаха байна. Энээниие колхозно таряашадшье ехээр һонирхоно. Юундэб гэхэдэ, бэлэдхэлэй зүб гурим, хүдөө ажахын продуктнуудай үнэ сэн хадаа колхозно байгуулалтые бэхижүүлгэдэ болон саашадань хүгжөөлгэдэ, колхозуудай экономикын ургалтада, колхознигуудай улам ургажа байгаа эрилтые хүсэд һайнаар хангалгада тон ехэ удхашанартай байна гээшэ.

Коммунистическэ парти социалистическэ гүрэнэй хүгжэлтын бүхы үе соо хүдэлмэришэн анги таряашад хоёрой холбооне—советскэ социалистическэ байгуулалтын энэ эбдэршэгүй үндэһэ һууриие эрид шууд бэхижүүлһэн байна. Хүдэлмэришэн, таряашанай эбдэршэгүй холбоон хадаа оронoй үйлэдбэриин хүсэнүүдэй түргэн хүгжэлгые, промышленность болон хүдөө ажахын дэбжэлтые, ажалшадай материальна жаргалта байдалай болон культурна хэмжээнэй саашанхи ургалтые хангана. Хүдэлмэришэн, таряашанай хоорондохи зүб харилсаануудай үндэһэ һуури дээрэ город деревни хоёрой үйлэдбэриин барисаан бэхижэнэ, арадай ажахын бүхы һалбаринууд түсэбэй ёһоор хүгжөөгдэнэ, советскэ обществын морально-политическэ нэгэдэл бэхижэнэ, манай социалистическэ гүрэнэй хүсэн ургана, уласхоорондын хэмжээн дээрэ тэрэнэй нүлөө болон нэрэ хүндэнь ехэ болоно.

Нүхэдүүд! Партиин XX съезд манай орон дотор коммунистическэ байгуулалтын ехэ программа хараалһан байна. Партиин съездын табиһан зорилгонуудые бэелүүлхын түлөө тэмсэл дотор совет арад тон ехэ амжалтануудые туйлаа. Социалистическэ промышленность эршэмтэйгээр хүгжэнэ. Наука болон техникын олон һалбаринуудые хүгжөөхэ талаар туйлаһан амжалтануудаараа Советскэ Союз бүхы дэлхэйе гайхуулаа. Һүүлэй жэлнүүдтэ хүдөө ажахын продуктнуудые абалга нилээд ехэ болоо. Ажалшадай культурна болон материальна жаргалтай байдал хэлбэришэгүйгөөр һайжарна.

Манай ороной экономикын хүгжэлтэ тухай тодорхой баримтанууд партиин Центральна Комитедэй февральска, майска Пленумүүд дээрэ харуулагдаһан байгаа. Тиимэһээ энээн тушаа баримтануудые мүнөөдэр шэнээр харуулһанай хэрэггүй байна. Экономикые хүгжөөхэ талаар амжалтануудай туйлагдаһанай ашаар манайда арадай ажахые бүри түргэнөөр хүгжөөлгын шэнэ арга боломжонууд бии болоо, тэрэнэй саашанхи хүгжэлтын гайхамшагта арга замууд бии болоно гэжэ тэмдэглэхыел хүсэнэб.

Партиин XX съездын шиидхэбэринүүдһээ үндэһэлэн, һүүлэй жэлнүүдтэ Центральна Комитет арадай ажахын шухала һалбаринуудые түргэнөөр хүгжөөлгэдэ, ажахын барилгануудай хүтэлбэриие һайжаруулгада зорюулагдаһан хэдэ хэдэн ехэ хэмжээнүүдые бэелүүлһэн байна.

Бидэнэр промышленность болон барилга хүтэлбэрилхэ хэрэгые шэнэдхэн байгуулаабди. Энэмнай һайн үрэ дүнгүүдые үгэнэ. Техническэ дэбжэлтын талаар шэнэ ехэ алхам хэхын, ажалай бүтээсые түргэнөөр дээшэлүүлхын тулада, үйлэдбэриие комплексноор механизацилха болон автоматизацилха һэн шухала зорилго мүнөө манай промышленностиин урда табигдана. Һүүлэй үедэ парти, правительство шухала шиидхэбэринүүдые гаргаа, гэр байра барилгын ехэ түсэбүүд хараалагдаад, бэелүүлэгдэжэ байна. Гэр байра барилгын эдэ түсэбүүд болзорһоо эрид дүүргэгдэхэ гэжэ хэлэхэ бүрин үндэһэ һуури бии байна.

Хүндэ промышленностиие хүгжөөлгэдэ мүн саашадаашье һуларшагүй анхарал табиха зуураа, парти, правительство арадай хэрэглэлэй зүйлнүүдые ехээр үйлэдбэрилэн гаргаха тушаа хэмжээнүүдые хараалаад, бэелүүлжэ байна. Химическэ промышленностиие түргэнөөр хүгжөөхэ тухай Центральна Комитедэй энээнэй урда тээхи Пленум дээрэ абтаһан шиидхэбэри эдэ хэмжээнүүд дотор түрүүшын ээлжээнэй удхашанартай. Тус шиидхэбэриие манай бүхы арад халуунаар һайшааһан байха юм. Энэ шиидхэбэриие дүүргэхэдэ, химическэ түүхэй эд хэрэглэн, эд бүд, хутал, хубсаһа болон бусад зүйлнүүдые эрид шууд олоор бүтээхэ арга олгохо байна.

Хүдөө ажахые хүгжөөхэ талаар эршэмтэй шанга хүдэлмэриие үргэлжэлүүлжэ, арад зондо эдеэ хоолой зүйлнүүдые, хүнгэн, эдеэ хоолой промышленностьда түүхэй эд элбэг дэлбэгээр байгуулхын түлөө тэмсэлдэ партиие болон совет арадые элсүүлхыень партиин XX съезд Центральна Комитедтэ даалгаһан байгаа.

Центральна Комитедэй абаһан, та бүгэдэндэ һайн мэдээжэ политическэ, экономическа болон эмхидхэлэй хэмжээ-ябуулгануудые эрид шууд бэелүүлһэнэй ашаар, һүүлэй жэлнүүдтэ манай орон таряа болон хүдөө ажахын бусад культурануудые ехээр абаха, илангаяа мал ажал хүгжөөхэ талаар ехэхэн амжалтануудые туйлаа. Мал ажалай продуктнуудай хүн бүхэндэ хүртэсын талаар Америкын Холбоото Штадуудые ойрын жэлнүүдтэ хүсөөд, ахижа гараха гэһэн зорилгые шиидхэхын түлөө арадай тэмсэл түрүү колхозууд болон совхозуудай үүсхэлээр дэлгэрһэн байна.

Һүүлэй жэлнүүдтэ Советскэ Союз болон Америкын Холбоото Штадууд дотор хүдөө ажахын валовай продукциин ямараар ургаһан тухай зарим тэды мэдээ харуулхые зүбшөөрыт. Хэрбээ 1950 онһоо 1953 он хүрэтэрхи дүрбэн жэл соо СССР дотор хүдөө ажахын валовой продукци дунда зэргээр жэл бүри 1,6 процент ургаһан, тиихэдэ США-да 1,7 процент ургаһан байхадань, һүүлэй дүрбэн жэл соо энэ продукциин жэл бүриин ургалтань дунда зэргээр Советскэ Союз дотор 7,1 процент боложо, США-да 1,1 процентээр доошоо ороһон байна.

Продукциин хүн бүхэндэ хүртэсын талаар үлэмжэ хүгжэнги капиталистическэ оронуудые түүхын богонихон болзор соо хүсөөд, ахижа гараха гэһэн СССР-эй гол экономическа зорилгые бэелүүлэн, һүүлэй жэлнүүдтэ бидэнэрэй бүхы дээрээ хүдөө ажахын талааршье нилээд түргэн дабшаһыемнай эндэ сасуулагдаһан мэдээнүүд элеэр харуулна.

Ажахын байгуулалта дотор манай туйлаһан амжалтанууд империалистнуудые айлгана. Мүнөө капиталистическэ системэдэ ямар аюул тохёолдоод байнаб гэхэдэ, Советскэ Союз, дэлхэйн социалистическэ лагериин бүхы оронууд промышленностиие, хүдөө ажахые, наука болон техникые саашадань хүгжөөхэ талаар, арадай жаргалта байдалые һайжаруулха талаар айхабтар ехэ хүдэлмэри хэнэ гэжэ империалистнууд сэхэ мэдэрнэ. Энэ зам дээрэ Советскэ Союзай, бусад социалистическэ оронуудай туйлаһан шэнэ амжалта бүхэн капитализмын системэдэ орходоо социалистическэ системын булюу һайн байһаниие харуулһан эли тодо гэршэ мүн болоно.

В. И. Ленин партиин VIII съезд дээрэ иигэжэ хэлээ: «Бидэнэр коммунизмые экономическа талаараа үндэһэлэн бэелүүлэгдээд байхадань лэ ехэ һайн гэжэ тоолонобди». (Зохёолнууд, том 29, нюур 168). Ажахын байгуулалтын агууехэ түсэбүүдые хэрэг дээрэ бэелүүлжэ, бидэнэр коммунизмые экономическа талаарнь үндэһэлэн бэелүүлнэбди, тэрэнэй үндэһэ һууриие хэмжээгүй ехээр бэхижүүлнэбди, уласхоорондын хэмжээн дээрэ тэрэнэй айхабтар ехэ хүсые улам арбадханабди.

«...Хилын саада тээхи нүхэдтөө хүсэеэ харуулхаар, өөрынгөө революцида бодото байдалһаа оройдоошье хэтэрэнгүй байһанаа харуулхаар, буруушаагдажа боломоор бэшэ юумэ тэдэндэ үгэхөөр байха хэрэгтэй»,—гэжэ Владимир Ильич хэлээ һэн. (Зохёолнууд, том 29, нюур 169).

Марксистско-ленинскэ партинуудай хүтэлбэрилдэг Советскэ Союз, Хитадай Арадай Республика, бүхы социалистическэ оронууд экономикые хүгжөөхэ талаар амжалтануудые туйлажа, империализмда эсэргүү. эб найрамдалай, демократиин болон социализмын агууехэ хэрэгэй илан мандахын түлөө тэмсэлдэнь капиталистическэ оронуудай ажалшадта үнэхөөрөөшье буруушаагдашагүй юумэ үгэнэ.

Нүхэдүүд! Манай парти промышленностиин талааршье, мүн хүдөө ажахын талааршье ехэ зорилгонуудые табяа. Капитализмтай эб найрамдалай экономическа мүрысөөндэ бидэнэр шэнэ ехэ һаалтануудые дабаха ёһотой байлабди. Һаалта бэрхэшээлые дабаха гэһэн хүн бүхэн бэлэдхэл хэхэ ёһотой.

Хүдөө ажахын продуктнуудые ехээр абаха талаар нилээд зорилгонуудые табяад байхадаа, бидэнэр эдэ зорилгонуудые бэелүүлхын тула бүхы хүсэеэ элсүүлхэ, дура хүсэл болон эршэ зоригоо гаргаха, олониитын эдэбхиие хүгжөөн элсүүлхэ тэрэшэлэн эмхидхэлэй шухала хэмжээнүүдые абаха ёһотойбди. Гэхэтэй хамта, бидэнэр хүдөө ажахые түргэнөөр хүгжөөн дэбжүүлхын тулада материально-техническэ арга боломжонуудые байгуулха зэргэтэйбди.

Манай социалистическэ хүдөө ажахын хүгжэлтын мүнөө үедэ, илангаяа МТС-үүдые хубилгаһантай дашарамдан, хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэлэй асуудалнууд шухала удхашанартай болоно. Машинно-тракторна станцинуудые шэнэдхэн байгуулхада, деревнидэ үйлэдбэриин шэнэ эрхэ байдал байгуулагдаа. Колхозуудые үйлэдбэриин-техническэ талаар хангалгын миил формонь ондоо болоно бэшэ. Гүрэн болон колхозуудай хоорондохи экономическа харилсаанай асуудалнууд, тэрэ тоодо хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэлгын асуудалнууд шэнэ ёһоор табигдана.

I.

МТС-үүдые шэнэдхэн байгуулга, хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэхэ гуримые болон условиие хубилгаха шухала болоһон ябадал

Хүдөө ажахые саашадань хүсэтэйгөөр хүгжөөлгын зорилгые шиидхэлгэ хадаа хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэлгын гурим һайжаруулхые, колхозуудһаа гүрэнэй худалдан абадаг продукциин экономическа талаараа зүбөөр үндэһэлэгдэһэн үнэ сэн тогтоолгын асуудалые шэнжэлэн үзөөд, шиидхэжэ, колхозно үйлэдбэриие хүгжөөхэ урмашуулгын шэнэ арга бии болгохые шангаар эринэ.

Арадай ажахын энэ шухала асуудалнуудые хаража үзэхэдөө. бидэнэр коммунистическэ общество байгуулгада бэлэдхэлэй удхашанар болон тэрэнэй үүргэ тухай агууехэ Ленинэй заабариие хүтэлбэри болгохо ёһотойбди. Социалистическэ байгуулалтын түсэбүүдые зохёоходоо, В. И. Ленин хүдөө ажахые һэргээн бодхоожо, шэнэдхэн байгуулһанай үндэһэ һуури дээрэ орон дотор эдеэ хоолой фонд байгуулха шухала гэжэ совет засагай бүри түрүүшын жэлнүүдтэ тусхайлан зааһан байха юм. «...Промышленностьда хүдэлмэрилжэ байһан хүдэлмэришэдые эдеэ хоолоор хангахын тулада, Советскэ засагта туһатай замаар хэдэн арбаад, зуугаад мянган хүдэлмэришэдые дабшуулхын тулада, хүдэлмэришэд болон таряашадай хамтын хүсэл оролдолгоор эдеэ хоолой фонд байгуулжа шадахагүй һаа, ямаршье социалистическэ орон хүдэлмэришэн-таряашанай засагта гүрэн мүн боложо шадахагүй,—гэжэ В. И. Ленин бэшээ һэн.—Энээнгүйгөөр миил хооһон үгэ болохо байна. Ажахын бодото үндэһэ һууринь эдеэ хоолой фонд болоно... Иимэ фондгүйгөөр социалистическэ политика миил һайн хүсэлэн болоод үлэхэ байна». (Зохёолнууд, том 31, нюур 475—476).

Бэлэдхэлэй асуудалнуудые арадай бүхы ажахын аша туһые хараада абалгатайгаар Ленинэй шиидхэдэг байһаниие харанат.

Ороной хүгжэлтын тодорхой үедэ тааруулан, бэлэдхэлэй политикые парти хододоо тодорхойлжо, үйлэдбэриин хүсэнүүдые хүгжөөлгэдэ энэ политикын ехээр туһалха ябадалые туйладаг байгаа.

Совет засагай түрүүшын жэлнүүдтэ, Ленинэй дурадхалаар, эдеэ хоолой зүйлнүүдые партиин элсүүлэн абаха гэһэн үедэ тиимэ байгаа. Энэ хадаа граждан дайнай болон деревнидэ ангиин тэмсэлэй хурсадаһан эрхэ байдалда абаха баатай болоһон хэмжээн мүн болоно. Тэрэ үедэ хүдөө ажахын продуктнуудые элсүүлэн абаха шанга даалгабари декредээр тогтоогдодог байгаа. Эдеэ хоол элсүүлэн абадаг гурим тухай Владимир Ильич Ленин иигэжэ хэлээ һэн: «...Энэ хадаа тэрэ үедэ юрэнхы дээрээ гансал болохотой зүйл байһан юм. Энэ хадаа өөрынгөө түүхэтэ даалгабариие дүүргээ: һандаргагдаһан, гээгдэнги орон дотор пролетарска диктатурые аршалан абараа». (Зохёолнууд, том 32. нюур 434).

Гадаадын интервентнүүдые, дотоодын контрреволюциие бута сохиһоной һүүлээр эдеэ хоол элсүүлэн абадаг гуримай орондо эдеэ хоолой налог бии болгохо тухай шиидхэбэри В. И. Ленинэй дурадхалаар партиин X съезд дээрэ абтаһан байгаа. Эдеэ хоол элсүүлэн абадаг гуримай орондо эдеэ хоолой налог тогтоохо гээшэ социалистическэ байгуулалтын хэрэгтэ айхабтар ехэ удхашанартай байгаа. Энэ хэмжээнэй ашаар хүдөө ажахын үйлэдбэри һэргээн бодхоогдоо, хүдэлмэришэн анги таряашад хоёрой холбоо үшөө ехээр бэхижүүлэгдээ. Социалистическэ байгуулалтын үедэ орон доторхи эрхэ байдал ондоо боложо, мүн хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэхэ гуримшье хубилаа. Арадай ажахые социалистическэ ёһоор шэнэдхэн байгуулхада, промышленностиие һэргээн бодхоолгын, хүгжөөлгын түсэбүүдые бэелүүлхэдэ городуудай урган ехэ болоходо, хүдөө ажахын продуктнуудые хэрэглэлгэ ехэ болоһон байха юм. Иимэ эрхэ байдалда хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэхэ талаар гүрэнэй түсэбтэ нүлөөе үргэдхэхэ, бэхижүүлхэ шухала болоо. 1928—1929 онуудта таряашадай ажахынуудтай болон кооперативна нэгэдэлнүүдтэй договорнуудые хэжэ, ороохо таряа болон бусад продуктнуудые контрактациин гуримаар абахада таараха гэжэ парти тоолоһон байна.

Хожомынь, 1932—1933 онуудта эдеэ хоолой зүйлнүүдые һайнаар абахын тулада контрактациин гуримай орондо таряа, мяха, һү болон бусад зарим продуктнуудые уялгата ёһоор тушаалгын гурим тогтоогдоһон байха юм. Мүн тэрэ үедэ МТС-эй хүдэлмэриин түлөө натура түлбэри тогтоогдоһон байгаа. Энэ хадаа хожомынь гүрэнэй эдеэ хоолой зүйлнүүдые суглуулгын шухала арга боложо, колхозууд дотор МТС-үүдэй хүсөөр хэгдэһэн хүдэлмэриин түлөө гүрэнэй гаргашые бүглэдэг байгаа.

Тэрэ үедэ таряанай, хартаабхын, тоһото ургамалнуудай талаар уялгата тушаалгын хэмжээн тарилгын түсэбһөө дулдыдуулан, тогтоогдомол нормын ёһоор, тиихэдэ мал ажалай продуктнууд малай тоогой ёһоор тодорхойлогдодог байгаа. Иимэ гурим тусхайта үедэ шухала байһан байбашье, үни байжа шадахагүй байба. Юундэб гэхэдэ, хүдөө ажахые ургэдхэн хүгжөөхэ урмашуулгын арга болодоггүй байгаа бшуу. Түрүү колхозууд тааруугүй байдалда оруулагдадаг байгаа. Тиихэдэ түрүү колхозуудта ниитын ажахые хүгжөөхэ урмашуулга бии болгодоггүй байгаа.

1940 оной март соо болоһон партиин Центральна Комитедэй Пленум хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэхэ болон худалдан абаха политика хубилгаха тухай тогтоол абаһан байха юм. Хүдөө ажахын продуктнуудые гүрэндэ уялгата ёһоор тушаалгын хэмжээн гектарай гуримаар тогтоогдохо гэжэ энэ шиидхэбэреэр заагдаһан юм. Гектарай гуримаар тушаалга хадаа гүрэнэй гарта экономическа шухала зүйл мүн боложо, колхозуудта үгтэһэн газарые һайнаар ашаглаха арга олгоо. Энэ гурим һайн байһанаа хүсэд харуулжа, колхозно байгуулалтые саашадань бэхижүүлгэдэ, үйлэдбэриие хүгжөөлгэдэ, газар таряалангай болон мал ажалай продуктнуудые ехээр бэлэдхэхэ ябадалда туһалаа.

Саашадаа, эдеэ хоолой зүйлнүүдые гүрэнэй ехээр хэрэглэдэг болохотой хамта тушаалгануудай хажуугаар хүдөө ажахын продуктнуудые үндэр сэнгээр гүрэнэй худалдан абадаг гурим байгуулагдаһан юм. Хлопок, лён, сахарна свёкло, улаһан болон бусад шухала техническэ культурануудые контрактациин гуримаар абажа, үнэ сэнгынь ондоогоор тогтоогдожо, гүрэн колхозууд хоёрой хоорондо тоосоо хэгдэдэг байһан юм гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Тиимэ болохолоороо бэлэдхэлэй орёо, олон зүйлэй системэ, уялгата ёһоор тушаалгын, МТС-эй хүдэлмэриин түлөө натура түлбэриин, худалдан абалгын болон контрактациин гурим бии болоо. Бэлэдхэлэй олон формонуудые, олон зүйлэй үнэ сэнгэнүүдые тогтоохо баатай болоһон байгаашье һаамнай, арадай ажахын хүгжэхэтэй хамта энэ системын ехэ дутагдалтай байһаниинь улам улам элитэ болоо.

Энэ дутагдалынь юун гээшэб? Нэн түрүүндэ, али нэгэн нютагта хүдөө ажахын хүгжэлтын онсо илгаань хүсэд хараада абтадаггүй байгаа. Тиимэһээ колхозно үйлэдбэриин нөөсэнүүдые хүсэд һайнаар хэрэглэхын түлөө олониитын үүсхэл хүгжөөгдэдэггүй байгаа. Бэлэдхэлэй системын орёо, үнэ сэнгэй олон янзын байһан дээрэһээ бэлэдхэлэй ехэ аппарат байгуулха хэрэгтэй болодог байба. Энэ хадаа хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэхэ хүдэлмэриие хойрог нобшо болгодог һэн. Продуктнуудые тушаагшадта уялганууд болон квитанцинуудые бэшэхын тулада хэдэн арбаад мянган хүнүүд бэлэдхэлэй органууд дотор һуудаг байгаа. Эдэ хүнүүд материальна ямаршье үнэтэ зүйлнүүдые байгуулдаггүй байгаа бшуу. Бэлэдхэлэй аппарадые хоорооһоной һүүлээршье, тэдэниие барижа байхын тулада гүрэнэй ехэ зөөри гаргашалагдадаг байгаа.

Таряа, хартаабха болон бусад зарим продуктнуудые бэлэдхэлэй гуримаар тушаахадаа колхозууд нютагай эрхэ байдалһаа дулдыдангүйгөөр тэдэ продуктнуудые гүрэндэ тушааха, хүдөө ажахын үйлэдбэриие мэргэжүүлгэдэ хохидол ушаруулха, үлэмжэ ехэ ашагтай һалбаринуудай хүгжэлтые һаатуулха баатай болодог байгаа.

Жэшээлхэдэ, байгаалиин-экономическа эрхэ байдалайнгаа талаар мал ажал хүгжөөхэдэ, хартаабха болон техническэ культурануудые ургуулхада таараха Прибалтийска республиканууд дотор, РСФСР-эй баруун хойто областьнууд болон бусад зарим районууд дотор колхозууд уялгата тушаалгын болон натуральна түлбэриин гуримаар таряа гүрэндэ тушааха ёһотой байгаа.

Тэдэ районуудта таряа бэлэдхэлэй түсэб тогтоогдоһон байбашье, бодото дээрээ колхозууд таряанай орондо мал ажалай продуктнуудые гүрэндэ тушаадаг байгаа. Жэшээлхэдэ, Латвийска ССР-эй колхозууд 1957 ондо 93 мянган тонно таряа тушааха түсэбэйнгөө миил 18 мянган тонныень таряагаар тушаагаад, 75 мянган тоннын орондо гэхэ гү, али түсэбэйнгөө 81 процентые мал ажалай продуктнуудаар һэлгэжэ тушааһан байна.

Бэлэдхэлэй олон янзын формонуудай бии байһан ябадал үнэ сэнгүүдтэшье нүлөөлэнгүй байжа шададаггүй байгаа. Бэлэдхэлэй ямар нэгэн формодо тааруулагдан продуктнуудай үнэ сэнгүүд тогтоогдодог байба. Тиихэдээ тэдэ сэнгүүд үсөөн бэшэ ушарта экономическа талаараа ёһотой гэгшээр үндэһэлэгдэдэггүй байһан юм.

Бэлэдхэлэй олон янзын формонуудһаа арсажа, хүдөө ажахын продуктнууд болон түүхэй эдые гүрэндэ бэлэдхэлэй нэгэ янзын формодо орохо саг тулаа. Колхозуудай бэхижэһэн мүнөө үедэ, колхозуудай ниитын ажахыда болоһон гүнзэгы ехэ хубилалтануудай үедэ уялгата тушаалгануудые болюулжа, нэгэ адли, ороной нютаг нютагта таарyулагдаһан үнэ сэнгээр гүрэндэ колхозуудай продуктнуудые тушаадаг гуримда орохо арга боломжо бии болоо.

Гэхэтэй хамта хүдөө ажахын продуктнуудаар гүрэниие хангалгада колхозуудай али зэргээр хабаадаха байһые үлэмжэ зүбөөр тодорхойлхын тулада, колхозууд дотор гол продуктнуудые, тусхайлбал, таряа, хартаабха, мяха, һү, нооһо болон үндэгэ бэлэдхэхэ гүрэнэй бэлэдхэлэй хэмжээе гектарай гуримаар тогтоохо ябадалые саашадаа үлөөхэ шухала. Тиихэдэ заагдаһан продуктнуудые колхозуудай худалдаха нормые бүри ехээр таарyулан зохёожо, ажахын али нэгэн һалбариин хүгжэлтэтэй таарyулха.

Техническэ культурануудые—хлопок-сырец, сахарна свёкло, лен, улаһа, тамхи болон бусадые контрактациин гуримаар бэлдэхэ гэжэ зарим нүхэд дурадхана. Зүгөөр энэ асуудалые һайнаар зүбшэн хэлсэхэ, бүхы талаһаань хаража үзэхэ, бэлэдхэлэй олон янзын формонуудһаа арсаха зуураа, худалдан

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта).

Нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэлэй үргэлжэлэл

(Эхининь 1-дэхи нюурта)

абалгатай хамта контрактацини гуримые саашадаа байлгаханай хэрэг бии гү гэжэ шэнжэлэн үзэхэ хэрэгтэй.

Худалдан абаха болон контрактацини гуримаар абаха аргануудай хоорондо ямар илгаа бии гээшэб? Мүнөө үе хүрэтэр эдэ формонуудай хоорондохи эгээн шухала илгаань гэхэдэ контрактаци хэхэдээ шан-нэмэлтэ үгэлгын системэ байһан юм. Абаһан продукциин бүхы дээрэнь гү, али зарим хубиинь тушааха гэһэн договор уридшалан колхозуудтай баталагдадаг байгаа. Тиихэдээ контрактацяар хараалагдаһан продукциин хэмжээн нэгэ сэнгээр, түсэбһөө гадуур тушаагдаашань нилээд ехэ ондоо сэнгээр түлэгдэдэг байгаа.

Мүнөө бидэнэр түсэбһөө гадуур тушааһан продукциин түлөө шан-нэмэлтэ үгэлгын системэһээ арсанабди. Иимэ ушарта худалдан абалга контрактаци хоёрой хоорондо түсхай илгаа байхагүй. Контрактаци хэхэ договоронууд соо үрэһөөр хангаха тухай түсхай пунктнууд бии байдаг һэн. Зүгөөр үрэһөөр хангалга, тэрэшэлэн бусад зарим хүнгэлэлтэ (жэшээлхэдэ, хүнгэн сэнгээр сахар худалдаха) худалдан абалгын системын үедэшье амжалтатайгаар хэрэглэжэ болохо байна. Бэлэдхэлэй шэнэдхэн байгуулагдахатай дашарамдан контрактаци бии байлгаханай хэрэг бии гү гэжэ зүбшэн хэлсэхэ.

1953 онһоо 1957 он хүрэтэрхи үе соо хүдөө ажахын бүхы продуктнуудые бэлэдхэлгэ, тоһото ургамалнуудые бэлэдхэлһээ бэшэ, ехэ болоо, илангаяа хартаабха, сахарна свёкло, лён, мяха, һү, нооһо, үндэгэ бэлэдхэл нилээд ехэ болоһон байна.

1958 ондо хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэлэй түсэб баталагдаад, колхозууд болон совхозуудта үгтэһэнинь мэдээжэ.

Мүнөө, тарианай болон бусад культурануудай ургасын һайнаар гаража байхадань, тиихэдэ сахарна свёклын тарилгын талмайн нилээд үргэдхэгдөөд байхадань, бэлэдхэлэй түсэбые ехэ болгохо тухай асуудал табиха үндэһэн һуури манайда бии байна. Ороной гансал мүнөө байгаа эрилтые хангаха бэшэ, харин шухала нөөсэ байгуулхын тулада, мүнөө жэлдэ тарияа, сахарна свёкло, тоһото ургамалнууд болон мал ажахын продуктнуудые ехээр бэлэдхэхэ гэһэн зорилго табиха бүхы арга боломжонууд байна.

1959 ондо болон удаадахи жэлнүүдтэ гүрэнэй бэлэдхэлэй түсэбые тогтоохо доо зүйлэй бэлэдхэлэй хэмжээнһөө үндэһэлжэ, ямар нэгэн продуктнуудые гүрэнэй хэрэглэмжын ургажа байһан ябадалые абаха гэжэ дурадхагдана. Бэлэдхэлэй түсэбые тодорхойлхо зуураа, үйлэдбэриин хэмжээ болон ажахын товарностиие хараада абаха шухала. Хүдөө ажахын продуктнуудай саашадаа ехээр абтадаг болоходо, гүрэмнай арад зониие эдеэ хоолой продуктнуудаар саг соонь хангахын, промышленностиие түүхэй эдээр хангахын, шухала нөөсэ байгуулхын, ниитэ гүрэнэй бусад хэрэгсэлые хангахын, хүдөө ажахын продуктнуудай үнэ сэнгые таарулан гуримшуулхын тулада, товарна продукциин милл зарим хубиинь худалдан абаха байна.

Бэлэдхэлэй иимэ гуримтай болоходо, колхозууд продукциингаа нилээд хубиие колхозно дэлгүүр дээрэ худалдаха аргатай болохо. Тиихэдэ гүрэнэй худалдаа наймаанда товарай хүсэд бии байхадань, колхозно дэлгүүр дээрэхи үнэ сэн ойрын сагта розничнэ үнэ сэнһэө химда болохо юм. Холын хараага түсэб зохёожо, эдлүүриин газарай 100 гектар бүридэ ойрын жэлнүүдтэ валовой болон товарна продукци ороной элдэб нютагуудта ехээр абаха гэжэ хараалха. Тиихэдээ нютаг нютагуудай ямар ажахы хүгжөөхэдэ һайн байһаниие хараада абаха.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриин талаар эрид илгаатай зарим республиканууд болон областьнуудай колхозуудта 1959 онһоо эхилэн нютаг дээрээ абахадань үлэмжэ ашагтай продуктнуудые гүрэндэ тушаалгын хэмжээень ехэ болгожо, тиихэдэ үйлэдбэрилхэдэнь экономическа эрхэ байдалһаа дулдыдан ашаг багатай зарим продуктнуудые гүрэндэ тушааха уялгаһаань сүлөөлөө һаа һайн байгаа.

Жэшээлхэдэ, тарианай гол хубинь Казахстанай, Баруун Сибириин, Поволжиин, Зауралиин районуудта болон ороной бусад хэдэ хэдэн районуудта бэлдэгдэхэ ёһотой. Эдэ газарнуудта таряа ургуулхада үлэмжэ ашагтай, тиихэдэ өөрынь үнэ химда байха байна. Тарианай һайн ургаса абадаг Украинска ССР-эй, Хойто-Кавказай, Центральна хара-хүрьһэтэ зонын болон бусад районуудай колхозууд болон совхозуудһаа нилээд ехэ таряан мүн хойшодоошье тушаагдаха байна. Тиихэдэ һүн хадаа Центральна хара-хүрьһэтэ бэшэ зонодо, РСФСР-эй баруун-хойто зүгтэ, Украинада, илангаяа тэрэнэй хойто хубида, Прибалтикада болон Белоруссида ехээр абтаха, бэлдэгдэхэ ёһотой. Эдэ газарнуудта кукуруза, хартаабха, люпин, вико-овёсой холисо болон олон жэлэй ногоо ургуулжа, тэжээл ехээр абаха арга боломжо бии байна.

Зүгөөр баруун-хойто зүгтэ таряа ургуулха арга боломжо тухай зарим нүхэдтэ буруу һанамжа бии байдаг гэжэ хэлэхые хүсэнэб. Энэ зонодо ороoһото культурануудай тарилга хэжэ саашадаа болохогүй, тиимэ тарилга хэһэнэй хэрэггүй гэжэ манайда заримдаа хэлсэдэг юм. Энэ хадаа алдуутай һанал бодол гээшэ. Малай олон болоходо, наг шэбхэ ехэ болохо байна. Тэрэнһээ гадна, ойрын жэлнүүдтэ минеральна үтэгжүүлгэ ехээр үйлэдд бэрилэгдэдэг болохо. Иимэ эрхэ байдалда, баруун-хойто зоно гандадаггүй дээрэһээ, тиихэдэ зарим районуудынь шииг нойтоор үлүү ехэ байдаг дээрэһээ, ороoһото таряа абалгын газар болгожо шадаха байна. Бусад районуудта тоншье зохидгүй эрхэ байдалай тохёолдоходоошье, тэндэ үндэр ургаса абажа болохо байна. Тиимэһээ баруун-хойто зүгэй районуудта саашадаа ороoһото таряа ургуулга хүгжөөжэ болохогүй гэжэ мүнөө таһа хэлэжэ болохогүй байна. Зүгөөр эдэ районууд мал ажалайшье, таряан ажалайшье районууд болгожо шадаха, болохошье байха. Тэндэ сахарна свёкло ургуулха һайн эрхэ байдал бии. Тиимэһээ һүнэй мал болон гахайшье үсхэбэрилхэдэ тааралха байна. Хэрбээ дунда зэргээр гектарһаа 25—30 центнер таряа немецүүдэй абадаг байгаа һаань, манай баруун-хойто зүгэй районууд немецкэ газарһаа юугээршье дутахагүй, хэрбээ бидэнэр тэндэхи газарта хүсэд үтэгжүүлгэ хээ һаа, немецүүдһээ үлүү ургаса абажа шадахабди.

Таджикска ССР-эй, Туркменскэ ССР-эй, Армянска ССР-эй колхозуудта, Узбекскэ ССР-эй, Грузинска ССР-эй болон Азербайджанска ССР-эй олохон районуудай колхозуудта техническэ ургамалнуудые ургуулхада һайн байһан хадань эдэ районуудай колхозуудые саашадаа гүрэндэ таряа тушаалгаһаа сүлөөлхэ зэргэтэй байгаа. Саашадаа, орон соомнай ороoһото таряа тарилгын нилээд ехэ болоходо, эдэ зононуудта ороoһото товарна ажахы эрхилһэнэй туһа хэр бии байха гээшэб. Тэндэ хлопок, жэмэсүүдые, виноград болон бусад ургамалнуудые ургуулхада үлэмжэ ехэ ашагтай байха.

Дунда Азиин болон Закавказиин республиканuудай, Молдавска ССР-эй, РСФСР-эй болон Украинска ССР-эй урда районуудай колхозуудта хартаабха гүрэндэ тушаалгын централизованно түсэб тогтооһоной тэрэшэлэн хэрэггүй. Эдэ республиканууд болон областьнууд доторхи зарим колхозууд үлүү байһан товарна хартаабхаяа гүрэнэй бэлэдхэлэй сэнгээр гүрэндэ худалдажа шадаха байна.

Хартаабха, овощь ургуулха болон бэлэдхэхэ асуудалнууд дээрэ тусгаарлан тогтожо хэлэхэ хэрэгтэй. Хартаабхын болон овощиин ажахы үлэмжэ ашагтайгаар эмхидхэхэ, эдэ культурануудые хаа хаанагүй тариха ябадалһаа арсаха, бүхы газарнуудһаа бага багаршье һаань хартаабха тушааха гэһэн буруу ябадалһаа арсаха саг тулаа. Мүнөө колхоз бүхэн эдэ культурануудые багаханаар ургуулаад, гүрэндэ тушаана. Тиихэдэ эдэ овощь болон хартаабха ехэ үнэтэй болодог байна. Эдэ культуранууд колхоздошье бага ашагтай байна. Юундэб гэхэдэ, багахан хэмжээтэйгээр таригдана, газарынь эдэ культурануудта заримдаа таарадаггүй, тиихэдэ тэдэниие тариха хүдэлмэри хүсэд онь̈һожоруулагдадаггүй байна бшуу.

Хартаабха болон овощь тариха, газарынь элдүүрилхэ ба хуряаха хүдэлмэри мүнөө үедэ ехээр механизацилагданхай. Тиимэһээ ажахынуудые тусхай мэргэжэлдэ оруулхын, хартаабха болон овощь тарихын тулада бүри һайн газар тодолон олохын тулада, эдэ культурануудые квадратно-гнездовой, квадратна аргаар тарихын, газарынь хэрээһэлүүлжэ элдүүрилдэг болохын, хаһа саг үедэнь, хэрэгтэй соонь үтэгжүүлхын, шухала болоо һаань, газарыень уһалхын тулада тус тус районуудта иимэ культурануудые гол түлэб таридаг болохо гээшэ экономическа талаараа туһатай байха болоно.

Хамагай түрүүндэ дурсагдаһан культура тарихада таарамжатай газартай нютагуудые шэлэн олохо, колхоз болон совхозуудые тодорхойлхо хэрэгтэй. Тиихэдээ, иимэ колхозуудай географическа байдалые — түмэр болон шоссейнэ харгынуудта, уһан замда тэдэнэй дүтэ байлгые тусгаар хараадаа абаха шухала. Тиихын тулада хартаабха, овощь тарилгые имагтал эрхилжэ байдаг, тэдэниие ургуулан абалгын түлөө харюусалгатай хүнүүдые республика, хизаар, областьнуудта томилон табиха хэрэгтэй.

Энээнтэй дашарамдуулан Москва шадарай районуудта овощь тариха тухай хэдэн үгэ хэлэхые хүсэнэб. Овощь тарижа ургуулхын тулада гол мүрэнэй эрье шадарай нуга газар хэрэглэхэ тухай нэгэтэ бэшэ хэлэгдэдэг байгаа. Раменска районие жэшээ болгон абаад үзыт. Тэндэ уһанай эрьеын тон һайн нуга газар бии. Тэндэ юун ургадаг гээшэб? Үрмэдэһэ хурмадаһан, бургааһа хартаганаан ургадаг. Москва шадарай нютагуудта овощь ехээр таридаг болохо тухай тусхай шиидхэбэриин хэдэн жэлэй урда тээ баталан абтахада нуга газар хэрэглэхэ шухала байһан тухай заагдаһан юм. Тиихэдэ, Москва-мүрэнэй, Ока болон Яхрома шадарай нуга газарнуудые сэбэрлэхэ хүдэлмэри эхилһэн байгаа. Овощиин үндэр ургаса абахада эгээл таарамжатай эрхэ байдал эндэ бии гэбэл: газарайнь хүрьһэн һайн, тэрэниие уһалхада болохо. Имагтал техникэ хэрэглэжэ, газарай бургааһа шугыень сэбэрлээд, хахалһанайнгаа һүүлээр, уһалалгын хүдэлмэри эмхидхэхэ хэрэгтэй байһан юм.

Зүгөөр энэ хэрэг ёһотойгоор эмхидхэгдээгүй байгаа. Эндэ Москва шадарай тон ехэ огород байгуулжа болохо байгаа бшуу. Москвае химда сэнтэй шэнэ овощёор элбэгээр хангажа болохо байгаа. Энэ хэрэгтэ гаргашалагдаһан мүнгэ зөөри тон богонихон болзор соо харюулагдаха байһаниинь сохомтой байгаа бшуу. Мүнөө Московско область тухай хэлэжэ байнаб, мүн бусадшье областьнуудта иимэ юумэ хэжэ болохоор.

Томо городууд болон промышленна центрнүүдтэ дүтэ байһан совхозууд химда үнэ сэнтэй овощь, хартаабха ехээр ургуулан абажа шадаха байна. Тусхай мэргэжэһэн ажахытай совхозуудта, илангаяа РСФСР-эй, Украинска ССР-эй, Белорусска ССР-эй хэдэ хэдэн областьнуудта эдэ культурануудые бүри ехээр ургуулан абадаг болохо бүхы хэмжээ абаха хэрэгтэй.

Жэшээнь, Московско областиин районуудтай хамта Москвае овощь, хартаабхаар хангахын тулада Рязаньска, Тульска, Калужска, Орловско болон Брянска областьнуудай зарим районуудые мүн лэ тодорхойлон олобол таатай байна. Эдэ районуудай имагтал овощь, хартаабха тарижа ургуулдаг тусхай мэргэжэлтэй совхозуудта дурсагдаһан культурануудые тарихын тулада һайн газар таһалжа үгэхэ, эдэ ажахынуудые хэрэгтэй болохо техникээр зэбсэглэхэ, минеральна үтэгжүүлгэ хүрэхэ соонь үгэхэ хэрэгтэй. Гол юумэ юуб гэхэдэ, агрономическа наукын эрхим түйлалтануудые, түрүүшүүлэй дүй дүршэлые хэрэглэн, овощь ургуулан абаха хүдэлмэри эмхидхэжэ шадаха һайн директорнүүдээр, агрономуудаар, механизаторнууд болон бусад хүдэлмэришэдөөр тусхай мэргэжэһэн ажахытай совхозуудые хангаха хэрэгтэй. Москва шадарай районуудай совхозуудта иимэ үйлэдбэри эмхидхэжэ болохо байһые Серпуховска районой «Большевик» совхозой дүй дүршэл үнэмшэстэйгээр харуулна. Энэ совхоз тон ехэ хэмжээнэй элдэб овощь ургуулан абадаг байна. Овощиинь өөрынь үнэ хүршэ колхоз, совхозуудайхида орходоо хэдэ дахин химда юм. Жэшээлхэдэ, энэ совхоздо килограмм капустын өөрынь үнэ таба мүнгэтэ болодог. Агроном Филатовай дүй дүршэлые, тэрэшэлэн шэбхэ нэгшээгдэһэн горшоогхонууд соо рассада һуулгажа ургуулха талаар профессор Эдельштейнэй аргые тусхай мэргэжэһэн ажахытай совхозуудта үргэнөөр хэрэглэдэг болохо шухала.

Волга-Ахтубын эрье шадарай нуга газарта овощь ургуулдаг ажахынуудые хүгжөөхын тулада ехэ арга боломжонуудаа гүрэндэ аша туһатайгаар хэрэглэхэ шухала. Тэндэ наратай дулаан байдаг; ехэ талмайнуудые уһалжа болохо байна. Сталинградай гидроэлектростанци һаяар ашаглалгада оруулагдажа, химда сэнтэй электроэнерги үгэхэ. Тиигэжэ газар уһалалга үргэн далайсатайгаар эмхидхэхэ; овощь тарижа ургуулха, тэрэниие нютаг дээрэнь буйлуулха бүхы гол хүдэлмэриие оньһожоруулха арга олгохо юм. Эндэ бидэнэр уһан замай транспортые хэрэглэжэ, овощь шэрэлгые нилээд гаргаша багатай болгожо шадаха байһанаа хараадаа абаха ёһотойбди. Волга-Ахтубын райондо овощь буйлуулдаг консервын заводуудые түхеэрхэ хэрэгтэй. Сталинградска, Куйбышевска, Каховско мэтын томо гидроэлектростанцитай районуудта уһалагдадаг газар үргэдхэхэ тухай асуудал хаража үзэхэ саг тулажа ерээ.

Партиин Московско, Рязанска, Орловско, Тульска, Брянска, Сталинградска, Астраханска, Куйбышевска, Херсонско, Запорожско болон бусад обкомууд энэ шухала асуудалнуудта анхаралтайгаар хандадаг болохонь шухала байна.

Хартаабха, овощь, үрэ жэмэс болон түргэнөөр гутадаг бусад продуктнуудые бэлэдхэхэ хэрэгтэ ёһотойл гурим тогтоохо гээшэ мүн лэ тон шухала хэрэг болоно. Хартаабха бэлэдхэлгые гуримшуулха тухай хэдэн олон жэлэй турша соо хэлэгдэжэ байдаг. Гэбэшье, мүнөө дээрээ бүхы шахуу городууд, тэрэ тоодо Москва, Ленинград мэтын томо городууд бүхэли жэл соо хүрэхэ хартаабхаяа намар бэлэдхэхэ гэжэ оролдодог байна. Хэдэн мянган тонно хартаабха асаржа подвалнуудта, таарамжагүй бусад байрануудта хадагалхадань, тэдэнь ехээр гутадаг юм. Тиимэһээ гутажа эхилһэн хартаабха магазинуудта заримдаа наймаалдаг байһаниинь тушаан болопон ушар бэшэ юм.

Городуудай худалдаа наймаанай организацинууд энэ хэрэг эмхидхэхэ түсэбүүдые зохёогоод колхоз, совхозуудтай үгэеэ батаар ойлголсоод байбалнь, дээрэдэхэ бэшэ аа гү. Тиигэбэл, хэрэгтэй болохо жэшээгээрнь хартаабха, овощь, үрэ жэмэс болон фруктнууд колхоз, совхозуудта хадагалагдаад, һүүлээрнь ехэ гаргаша хэнгүйгөөр городуудай магазинуудта эдэ продуктнуудые эмхитэйгээр хододоо асаржа байхада болохо байгаа бшуу.

Гектар бүриһөө хүдөө ажахын хэды шэнээн продукт худалдаха тухай нормо тодорхойлхо, колхоз, районуудта бэлэдхэл хэхэ түсэбүүдые баталха гурим тухай ЦК-гэй энэ Пленум дээрэ һанамжануудаа мэдэлсэхэ шухала байна.

Бэлэдхэл хэхэ талаар тогтоогдоһон даалгабариие, зарим район ба колхозой газарай хүрьһэ-сагай уларилай эрхэ байдалые болон хүдөө ажахын үйлэдбэриин тусхай мэргэжэлые хараадаа абан, гүрэндэ колхозуудай худалдаха ороoһо таряанай, хартаабхын, мяханай, һүнэй, нооһоной, үндэгэнэй гектар бүриин нормые облгүйсэдкомууд, хизаарай гүйсэдкомууд, республиканuудай Министрнүүдэй Соведүүд баталха ёһотой гэһэн дурадхал зарим нүхэд оруулдаг.

Гүрэнэй мэдэлдэ шухала хэмжээнэй хүдөө ажахын продуктын лаб орожо шадахаар байхын тулада республиканuудай ороoһо таряа, хартаабха, хүбэн, сахарай свёкло, лёной продукци, мяха, һү, үндэгэ, нооһо болон бусад хэдэ хэдэн шухала продуктнуудые, түүхэй эдые бэлэдхэхэ түсэбүүдые, тэрэшэлэн ниитэ союзна фондодо республиканuудай оруулдаг продуктнуудай хэмжээе СССР-эй Министрнүүдэй Совет баталдаг байха ёһотой.

Бэлэдхэл хэхэ шэнэ гуримые зүбшэжэ байхадаа абаһан продукциингаа түлөө колхозуудта аванс үгэхэ гурим тухай бодожо үзэхэ шухала байна. Тохёолдоһон эрхэ байдалһаа уламжалан олон колхоз продукцияа гол түлэб жэлэй хоёрдохи хахадта худалдадаг гээшэ. Нэгэ сагта мүнгэнэй ородог байхада колхозуудай түсэбүүд заримдаа дүүргэгдэдэггүй, колхознигуудта каһа саг соонь аванс үгэжэ байлгадань һаад ушаруулдаг юм. Абаха продукциингаа түлөө колхозуудта мүнгэн аванс хододоо үгэжэ байха ябадал хараалха шухала. Тиихэдээ, аванс абаһанайнь түлөө колхозуудһаа түрэсэ абадаггүй байха хэрэгтэй.

Техническэ ургамалнуудые таридаг колхозууд урмашуулга болгон хүнгэлэлтэтэй сэнгээр ороoһо таряа, сахар болон бусад продуктнуудые мүнөө үе хүрэтэр худалдажа абадаг байна. Иигэжэ юумэ худалдадаг гуримые болюулхаар болоо бэшэ гү?—гэһэн асуудал зарим хүдэлмэрилэгшэд табидаг байна. Дүтын үе соо иимэ гуримые бидэнэр болюулжашье болохобди. Иимэ урмашуулга абажа байхада таарамжагүй гэжэ колхознигууд өөһэдөөшье мэдэрхэ байха. Зүгөөр, мүнөө иимэ урмашуулгые болюулһанай хэрэггүй. Хүбэн, лён, улаһа болон бусадшье иимэрхүү ургамалнуудые, сайн набшаһа, тамхи ургуулдаг, торго үйлэдбэрилдэг колхозуудта ороoһо таряа худалдаха, сахарна свёкло тушаагшадта сахар худалдаха, түүхэй хүбэн тушаагшадта тоһо болон жмых, тоһолиг, эфиротоһоной ургамалнуудай үрэһэ, лен-долгунецын, улһанай болон бусад тиимэрхүү ургамалнуудай үрэһэ худалдаха гуримые хуушарнь үлөөбэл таарамжатай байна.

Дурсагдаһан продуктнуудые хүнгэншэг сэнгээр, тайлбарилан хэлэбэл, мүнөө бии байһан розничнэ сэндэ орходоо нэгэ бага хүнгэлэлгэтэйгөөр худалдаха гэһэн дурадхал ороһон байна. Нүгөө заримашуул эдэ продуктнуудые розничнэ сэнгээрнь хүнгэлэлтэ хэнгүйгөөр худалдаха гэһэн дурадхал оруулна. Эдэ асуудалнуудаар һанамжануудаа мэдэлсэхэдэ таарамжатай байна.

Уялгата тушаалгаар, МТС-эй хүдэлмэриин түлөө натура түлөөһөөр болон контрактацяар һүүлэй жэлнүүдтэ олон колхоз горьтойхон үритэй болоһон байха юм. Энэ үри зарим колхозуудай һулаар хүгжэнги байһанһаа, тэрэшэлэн сагай уларилай муу байһанһаа уламжалан хэдэн жэлэй турша соо суглараа юм.

Уялгата тушаалгаар, МТС-эй хүдэлмэриин түлөө натура түлөөһөөр болон контрактацяар хэдэн жэлэй турша соо сугларһан колхозуудай үриие болюулбал таарамжатай бэшэ гү гэһэн асуудал мүнөө зүбшэн хэлсэлгэдэ табигдажа байна. Үйлэдбэриин-техническэ талаар хангалгын шэнэ гуримда экономическа хүгжэлтэ багатай колхозуудай оролгыень энэ ушар хүнгэдхэжэ үгэхэ байна. Энэ шухала асуудалаар Пленум дээрэ һанамжаяа мэдэлсэхэ шухала болоно.

Нүхэдүүд! Һүүлэй жэлнүүдтэ хүдөө ажахыда гүнзэгы ехэ хубилалтын болоһонһоо уламжалан, бэлэдхэлэй шэнэ гурим тогтоохо хэрэгтэй болоо. Хүдөө ажахые шэнэдхэн хубилгажа, социалистическэ системэ байгуулжа байһан үедэ бидэнэй бэлэдхэл хэдэг гуримда орходоо шэнэ гурим тад ондоо илгаатай. Тиихэ үедэ хүдөө ажахын продукт үйлэдбэрилгын дутамагшаг байһан дээрэһээ парти хадаа гүрэнэй хэрэглэмжэдэ шадаал һаа ехээр ороoһо таряа, бусад продуктнуудые элсүүлэн абаха зорилгоор бэлэдхэлэй тиимэ гурим тогтооһон байгаа бшуу.

Мүнөө үедэ хүдөө ажахын эрид ехээр дэбжэжэ байхада, бэлэдхэл хэхэ гуримда үргэн ехэ эрилтэ табигдаха болоод байна. Энэ гурим хадаа орониие хэрэгтэй болохо хэмжээнэй эдеэ хоолой зүйлөөр хангахаһаа гадна, мүн хүдөө ажахын үйлэдбэриие саашадань хүгжөөхэ эрхэ нүхэсэл бии болгохо, ниитынгээ ажахые хүгжөөхын түлөө колхознигуудай бүри ехэ үүсхэлтэйгээр тэмсэдэг болоходо туһалха гэһэн үүргэтэй юм. Тиимэ болохолоороо, парти болон арадай бэелүүлжэ байһан бэлэдхэл хэхэ шэнэ гурим орон дотор хүдөө ажахын продукт түргэнөөр элбэг дэлбэг болгохын түлөө тэмсэлдэнь хүсэтэ зэбсэг боложо үгэхэ байна.

XI.

Хүдөө ажахын продуктнуудай бэлэдхэлэй сэнгүүд тухай

Хүдөө ажахын продуктнуудта экономическэ талаараа зүйтэй үнэ сэн тогтоолго бэлэдхэлэй бүхы системын шухалын шухала асуудалнуудай нэгэниинь юм. Манай политикын саг сагтаа тааранги байдагынь, гүрэн ба колхозуудай интересүүдые, промышленность ба хүдөө ажахын хүгжэлтые зүбөөр таарaлдуулжа шададагнай, хүдэлмэришэн анги таряашад хоёрой, бүхы совет арадай интересүүдые зүбөөр таарaлдуулжа шададагнай үнэ сэн тухай асуудалнуудые шиидхэлгэ дээрэ эли тодоор харагдаха байна.

Үнэ сэнгэй политика колхозно байгуулалтые улам ехээр бэхижүүлхэ ёһотой. Мүн үйлэдбэриин бүтээсые дээшэлүүлхэдэ, хүдөө ажахыһаа ашаг шэмэ бүри ехээр абадаг болоходо, колхозой ажахые али болохо ехээр хүгжөөхэдэ туһалха байна. Тиихэтэй хамта, хүдөө ажахын продуктнуудай үнэ сэнгые тааруулха гэдэг политика болбол колхозуудай үйлэдбэриие үргэдхэхынгөө хажуугаар промышленностиин хүсэ шадалые, илангаяа арадай ажахын гол һалбари болгошо хүндэ индустриие улам хүсэтэй болгохо зорилготой мүнгэ зөөри суглуулха ябадал хангаха ёһотой юм. Энэ зорилгын бэелүүлэгдэхые колхознигууд өөһэдөө хүсэжэ байна бшуу. Тиимын тула хүдөө ажахын продуктнуудта хаа хаанагүй адли нэгэ янзын үнэ сэн тогтоохо асуудал шиидхэхэдээ бидэнэр хүдэлмэришэн, таряашадай барисаае улам бэхижүүлхэ, манай олон үндэһэтэнэй социалистическэ гүрэнэй арадуудай эб найрамдал бэхижүүлхэ асуудалые шиидхэнэ гээшэбди.

Хүдөө ажахын продуктнуудта хаа хаанагүй нэгэн адли үнэ сэн тогтоохо асуудалые мүнөө хэлсэжэ байхадаа үнэ сэнгэй политикада бүри һаяшагшье элдэб эсын алдуу эндүү гаргагдадаг байгаа гэжэ тэмдэглэнгүй орхихын аргагүй байна. Шухала хэдэн янзын продуктнуудай бэлэдхэлэй сэнгүүд 1953 он болотор тон бага байгаа. Тус продуктнуудта гаргагдаһан ажал болон гаргашые тэдэ сэнгүүд харюулдаггүй, ниитын ажахые хүгжөөхын тула зохид таатай эрхэ байдал бии болгодоггүй һэн. Үнэ сэнгэй политикада урдань байһан хазагайралтанууд хүдөө ажахыда хохидол үзүүлдэг, ажал хэрэгээ дэбжэхэ гэхэдэнь колхознигуудай урма хэшээлые бууруулдаг, колхозуудай хүгжэлтэдэ һаад хэдэг байгаа.

Хүдөө ажахын продуктнуудта үнэ сэн урдань тогтоогдоходоо, ниитын үйлэдбэри хүгжөөлгэдэ ажалшадые материальна талаарнь урма хэшээлтэй болгохо гэдэг Ленинэй һургаал зарим ушарта хазагайруулагдадаг байгаа. Совет гүрэнэй экономическа политикын шухалын шухала асуудалнуудай нэгэндэ иимэ буруугаар хандадаг ябадал марксизм-ленинизмын гол удхада зүрилдэдэг байгаа. Ороной арадай ажахые ударидаха бүхы хүдэлмэри хадаа экономическа хүгжэлтын үе үетэй тааруулагдан ябуулагдаха, социалистическэ экономикын хүгжэлтын хуули ёһонтой тааруу байха ёһотой гэжэ В. И. Ленин һургадаг һэн.

Марксистско-ленинскэ һургаалаар хүтэлбэри хэдэг манай парти эдэ ехэ алдуу эндүүнүүдые тодоруулһан байна. Хүдөө ажахые хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ гаргагдаһан алдуу эндүү дээрэһээ боложо, хүдөө ажахын хэдэ хэдэн һалбаринууд удаан саг соо ехэ гэгшээр гээгдэжэ ябаа, мал ажал мэтэ иимэ шухала һалбари задагай зайдан байдалда ороод байгаа гэжэ манай парти заажа үгөө һэн. Тиигээд, хүдөө ажахые хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ саашадаа иигээд лэ ябаха болоо һаа, политическэ талаар айхабтар муу юумэ боложо болохо, хүдэлмэришэд таряашад хоёрой холбооe һуларуулжа болохо, орон доторнай коммунизм байгуулгын бүхы хэрэгтэ ехэ һаад түбэг гаража болохо гэжэ сэб сэхэ руунь шангаар парти мэдүүлһэн байха юм.

Манай парти Центральна Комитедэй сентябрьска болон хойшодоошье болоһон Пленумүүд дээрэ, XX съезд дээрэ хүдөө ажахые эрид ехээр хүгжөөхэ дэлгэрэнгы хараа түсэб зохёоһон байгаа. Хүдөө ажахыһаа ашаг шэмэ ехээр абахын тулада колхозууд болон колхознигуудай урма хэшээлые улам бадаруулха гэһэн Ленинэй захяа һургаал энэ хараа түсэбэй үндэһэниинь боложо үгэһэн байгаа. Хүдөө ажахын продуктнуудта энээнэй урда тээ тогтоогдоод байһан экономическа талаараа зүйтэй бэшэ, даншье хада бага үнэ сэнгүүд ехэ болгогдоһон байгаа. Тиихэдээ парти болбол бэлэдхэлэй ба худалдан абалгын шэнэ сэнгүүд колхозой үйлэдбэриие саашадань хүгжөөхэдэ туһалха бэзэ гэжэ найдаһан байна.

Энээнтэй нэгэн хамта партимнай хүдөө ажахые хүгжөөн дэбжээхэ ондоошье шухала хэмжээнүүдые бэелүүлһэн байгаа. Мэргэжэл ехэтэй кадрнуудаар колхозууд, МТС ба совхозууд бэхижүүлэгдээ һэн. Хүдөө ажахын үйлэдбэриин техническэ база нилээд хүсэтэй болгогдоо һэн. Түсэблэлгын шэнэ гурим бии болгогдоо һэн. Хүдөө ажахын артелиин Уставые газар газарайнгаа байдалтай зохилдуулан хубилгажа байха — тиимэ эрхэ колхозуудта өөһэдтэнь үгтөө һэн.

Гүрэмнай угаа ехэ дэмжэлгэ хүдөө ажахыда үзүүлээ юм. Хэнэйшье мэдэхээр, һүүлэй дүрбэн жэлэй турша соо машина болон элдэб зэмсэг түхеэрэлгэ барихын, худалдажа абахын тулада ороной хүдөө ажахыда 75 миллиард 400 миллион түхэриг гаргашалагдаһан байгаа. Энэнь хоёрдохи, гурбадахи, дүрбэдэхи табанжэлнүүдэй, мүн табадахи табанжэлэй гурбан жэлэйхидэ орходоо (хамта дээрэнь тоолобол) 10 миллиард түхэригөөр ехэ болоно.

Эдэ бүхы хэмжээнүүдэй бэелүүлэгдэһэнэй ашаар хүдөө ажахыһаа ашаг шэмэ эрид ехээр абтадаг болоо, колхозуудай олзо доход нилээд ехэ болоо, колхознигуудай материальна ажабайдалынь һайжараа.

Хүдөө ажахын продуктнуудай үнэ сэнгэй дээшэлүүлэгдэһэнэй ашаар ЦК-гэй сентябрьска Пленумһээ хойшо үнгэрһэн саг соо колхозуудай болон колхознигуудай олзо доход жэл бүридэ 50 миллиард гаран түхэригөөр ехэ болоо.

Мүнөө хүдөө ажахын хүгжэн дэбжэжэ байхада, илангаяа машинно-тракторна станцинуудые хубилгаһантай дашарамдуулан колхозуудай экономикын бэхижэжэ байхада, хүдөө ажахын продуктнуудай бэлэдхэлэй болон худалдан абалгын сэнгүүд тухай асуудалые дахин хаража үзэхэ хэрэгтэй болоод байна. Нэгэдэхеэр, мүнөө МТС-эй хүдэлмэриин түлөө натура түлбэри үгы болохо туладань, мүн энээнтэй дашарамдуулан худалдан абтадаг хүдөө ажахын продукциин ехэ болохо туладань, хоёрдохёор, ондо ондоо үнэ сэнгүүдые үгы хэжэ, нютаг нютагта таатай тиимэ сэн хүдөө ажахын продуктнуудта тогтоохо хэрэгтэй болоод байһан туладань энэ илангаяа шухала болоод байна.

Мүнөө нэгэл адли продуктнууд элдэб сэнгээр бэлэдхэн абтадаг байна гээшэ: уялгата тушаалгаар абтадаг продуктнуудай түлөө бэлэдхэлэй үлэмжэ бага сэн түлэгдэдэг; гүрэнэй худалдан абалгын гуримаар тушаагдадаг продуктнуудай түлөө үлэмжэ ехэ сэн түлэгдэдэг. МТС-эй хүдэлмэриин түлөө натура түлбэри гэжэ тушаагдадаг продукци колхозуудта хэгдэһэн механизированнэ хүдэлмэриин түлөө гүрэнэй гаргашые бусаалгада зорюулагдадаг. Контрактаци гээд, гүрэндэ тушаагдадаг продукци мүн лэ баһа хэдэн ондоо сэнтэй байдаг түсэбэй хараагаар тушаагдаһан продукциин түлөө нэгэ янзын сэн тогтоогдонхой, харин, тиигээд түсэбһөө гадуур продуктнуудые тушаагаа һаа, нэмэри болгогдожо үлэмжэ ехэ сэн түлэгдэдэг байна.

Энээн дээрэһээ боложо, элдэб янзаар тушааһан нэгэл адли продукциингаа түлөө колхозуудта ондо ондоо үнэ сэн түлэгдэдэг байгаа. Энээн дээрэһээ боложо, зарим ажахынуудта илангаяа техническэ ургамалнуудай түлөө нэмэлтэ түлбэри гээд, гол сэндэнь орходоо хэдэ дахин ехэ мүнгэн түлэгдэдэг байгаа. Иигэжэ байхада ажахышье буруугаар эрхилэгдэдэг байһан юм: зарим колхозууд продукциингаа ехэнхи хубиие түсэбээ гадуур үнэтэйгөөр тушааха гээд лэ, ба-

(Үргэлжэлэлынь 3-дахи нюурта)

Нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэлэй үргэлжэлэл

(Эхиниинь 1—2-дохи нюурта)

...а түсэб бэедээ даажа абаха гэжэ оролдодог байгаа. ...эдэнэр тиигэжэ продукци багаар тушааһан мүртөөшье, мүнгэ ехээр олодог байгаа, саг сагай байдалтай ...ааралдуулан, олзотой олзогүйень хаража, ажахыгаа ...рхилдэг байгаа.

Гэхэтэй хамта, дунда зэргын шадалтай, илангаяа ...кономическа талаараа һула ажахынууд тоншье ашаг...үй байдалда үлэшэдэг байһан юм. Юуб гэхэдэ, тэдэ...эр өөрынгөө продукциин гол хубииень үлэмжэ бага ...энгээр тушааха баатай болодог һэн. Тэдэ сэнгүүдынь ...эһэн ажалайншье ашые заримандаа харюулангүй ...айшадаг бэлэй.

Мүнөөнэй үнэ сэнгэй элдэб олон таарамжагүй тала...уудтай байһан тухайнь иимэ баримтанууд гэршэлжэ ...аруулна. Калининска областиин Бежецкэ районой ...6-ой съезд Советов» гэжэ колхоздо улһа тушааһа...айнь түлөө центнер бүхэнэй 2971 түхэриг түлэгдөө ...н, тиихэдэ тэрэл районой «Ударник» гэжэ колхоздо ...ентнерэй түлөө оройдоо 445 түхэриг түлэгдөө һэн. ...иннницкэ областиин Калиновска районой «Больше...ик» колхоздо 1957 ондо сахарай свёкло тушааха ...үсэбөө үлүүлэн дүүргээд байхадань, тонно свёк...ын түлөө дунда зэргээр 266 түхэриг түлэгдэһэн бай...а. Харин тиихэдэнь энэ районой «40 лет Октября» ...эжэ колхоздо түсэбөө миил дүүргээд байхадань тон...о свёклын түлөө оройдоо 221 түхэриг түлэгдэһэн ...айна.

...Үгышье һаа, хлопогой талаар жэшээ харуулая. Таш...ентскэ областиин Урта-Сарайска районой «Полярная ...везда» гэжэ колхоз 1957 ондо 30 мянга 710 центнер ...лопок-сырец контрактацияар гүрэндөө тушаагаад, ...амта 11 миллион 330 мянган түхэриг тэрээнэйнгээ ...үлөө абаһан байгаа. Тиигэжэ центнер бүхэнэй түлөө ...69 түхэриг абаһан байна. Тиихэдээ 23 мянган цент...ер хлопок-сырец тушааһанайнгаа түлөө энэ колхоз ...эмэлтэ түлбэри абаагүй һэн, тэрээнэйнгээ центнер ...үхэниинь 303 түхэригөөр тушааһан байгаа. Үлэгшэ ...710 центнерэй түлөө нэмэлтэ түлбэри-шан энэ кол...оз абажа, центнерэй түлөө 564 түхэриг гүрэнһөө ...баа һэн. Тэдэ 564 түхэригэй 260-ниинь нэмэлтэ түл...эри-шан гэжэ абтаһан байгаа.

Мүн энэ районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз конт...актацияар гүрэндөө 14 мянган центнер тушаагаад, ...ентнер бүхэнэй түлөө 297 түхэриг абаһан байгаа. ...иигээд энэ колхоз нэмэлтэ түлбэри-шан гэдэгые ...баагүй. Яахадааб гэхэдэ, хлопогойнь ургаса гектарай ...2 центнер абтаһан байба. Ингээд байхадаа Ленинэй ...эрэмжэтэ колхоздо ургуулагдажа абтаһан хлопок ...ентнерэй 71 түхэригтэ болоо гэхэ гү, али «Полярная ...везда» гэжэ түрүү колхозойхидо орходоо 24 процен...ээр химда болоһон байна.

Хлопок-сырец гэдэгые түсэбһөө гадуур тушааһанай ...үлөө урмашуулдаг хэмжээнүүд дээрэ тусгаар тогто...о хэлэхые хүсэгдэнэ. Хлопогой үнэ сэн тогтооходо ...эмэлтэ түлбэри-шан гээшэ һая болотор ехэ үүргэ ...үргэдэг байһан юм. 1955 ондо колхозуудта контрак...цилагдаһан хлопогой центнер бүхэнэй түлөө гүрэн ...95 түхэриг, тэрэ тоодо нэмэлтэ түлбэри-шан гэдэгые ...2 түхэриг түлэдэг байһаниинь мэдээжэ. 1956 онһоо ...илэн хлопогой үнэ сэн нэмэгдэһэн, харин нэмэлтэ ...үлбэри-шан гэдэгынь бага болгогдоһон байгаа. 1956 ...до контрактацияар абтаһан хлопогой дунда зэргын ...н центнерэй 360 түхэриг, тэрэ тоодо нэмэлтэ түлбэ...и-шан гэдэгынь 23 түхэригөөр тогтоогдоһон байгаа. ...957 ондо контрактацияар абтаһан хлопогой дунда ...эргын сэн центнерэй 370 түхэриг, тэрэ тоодо нэмэлтэ ...үлбэри-шан гэдэгынь 30 түхэриг байгаа. Хэды тии...бэшье, 1 миллиард 100 миллион түхэриг шахуу нэ...элтэ түлбэри-шан 1957 ондо түлэгдэһэн байна. Тии...эд тэрэ нэмэлтэ түлбэри-шан гэдэгые заабол тү...ү колхозууд лэ абадаг байһан юм.

Иимэ байдалтай болоод байхадаа нэгэл янзын хло...гые колхозууд элдэб сэнгээр тушаадаг байба. ...956 ондо Ташкентскэ область дотор СССР-эй Цент...ральна Статистическэ Управлениин түүжэ шалгалта ...һэнэй ёһоор иимэ тоонууд тодоруулагдаһан байна. ...ндэ 27 колхозууд, тэрэ тоодо 8 түрүү, 9 дунда зэр...н, 10 һулашаг колхозууд шэнжэлэгдэһэн байгаа. ...эмэлтэ түлбэри-шан гэдэгые оруулалсаад, 1 цент...р тушаагдаһан хлопогой дунда зэргын сэн тэдэ кол...зуудта хубаагаад үзэхэдэ, иимээр хүртэһэн байна ...эл:

Түрүү колхозууд	398 түхэриг
дунда зэргын колхозууд	331 түхэриг
һулабтар колхозууд	285 түхэриг

Эдэ тоонууд дээрэһээ хаража үзэхэдэ, түрүү колхо...уд 1 центнер хлопогойнгоо түлөө экономическа һу... колхозуудта орходоо 1,5 дахин ехэ мүнгэ абаһан ...йгаа.

Тэдэ бүлэг колхозуудта ажалта үдэрынь баһал эл...б янзаар түлэгдэдэг байба.

1956 ондо Ташкентскэ областиин шалгалтада ороһон колхозуудта ажалта үдэр иимээр түлэгдэһэн байна

	Бүхыдөө мүнгөөр, продуктаар (худалдаа наймаанай сэнгээр тоолобол)	тэрэ тоодо мүнгөөр
Түрүү колхозууд	27 түхэриг	21 түхэриг
Дунда зэргын колхозууд	17 түхэриг	12 түхэриг
һулабтар колхозууд	14 түхэриг	11 түхэриг

Центральна Статистическэ Управлени шалгажа үзэ... эдэ колхозуудтаа центнер хлопогой өөрынь үные ...ложо гаргаһан байна. Тиигэжэ тоолоод үзэхэдэ, ...үү колхозуудта хлопогой үнэ сэн өөрынгөө үнэдэ ...бол гурба дахин дээшэ гарадаг, дунда зэргын кол...зуудта—хоёр үлүүтэйгээр ехэ болодог, экономиче... һула колхозуудта—1,7 дахин ехэ болодог байба. ...үрэндэ совхозуудай хлопок тушаадаг сэнгые хэр... юрэнхы сэн (эталон) гэжэ тоолохо болоо һаа, тү... колхозууд 1 центнер хлопогой түлөө совхозуудһаа ...р дахинһаа үлүү ехэ мүнгэ мүнөө абана. 1956 онией ...жа харабал, Ташкентскэ областиин совхозууд ...пок тушаахадаа дунда зэргээр центнерэй 185 түхэ..., 1957 онией абажа харабал—188 түхэриг абадаг ...һан байна.

...иигээд хлопогой түлөө иимээр түлэхэ гээшэ зүйтэй ...э гэжэ тоологдохо зэргэтэй. Түрүү колхозуудтай ...ха гээшэмнай һайн юм бэзэ. Гэбэшье, түсэбэй ...ор ургаса абажа шадаагүй; дунда зэргын шадал... боложо шадаагүй колхозуднай түрүүшүүлтэй ...эзлэн харабал, хлопок тушаахадаа ялада уна...гдадаг шэнги—тиимэ байдалда ородог байгаа. ...гээд иимэ байдал тэдээнией урмашуулдаггүй ...ба. Тиимэ колхозуудта хлопок ургуулга доодо ...жээндэ табигданхай байһан тула тэдэнэй ажа...ь һулаар ябадаг, хлопок ургуулха ажалые бүхы...ь хойшоонь татадаг байгаа.

...үнөө ондоо янзын түлбэри тогтоогдохо гэжэ бай... Ямар болохо юм бэ гэхэдэ, мүнөө хаа хаанагүй ...н адли сэн тогтоогдохо, нэмэлтэ түлбэри-шан гэ... болюулагдаха юм. Хлопок таридаг колхозуудта түлэгдэхэ мүнгэн дүн хамта дээрэнь абажа харабал, нёдондо жэлэйхиһээ бага болохогүй юм. Шэнэ янзын түлбэриин бии болоходо нилээд олон колхозууд хлопогойнгоо түлөө мүнгэ үлүү ехээр абадаг болохо, харин түрүү колхозууд центнер хлопогой түлөө нэгэ хэды багашагаар абадаг болохо байна. Тиимэ болоод байхадаа тэрэмнай яһала зүйтэй болохо. Гансашье түрүү бэшэ, мүн бүхы колхозуудые урмашуулхын тулада зүйтэй, боломоор үнэ сэн хлопогой түлөө тогтоохо зорилго эндэ табигдажа байна бшуу.

Хүдөө ажахын аб адли продукциин түлөө тад ондоогоор түлэжэ байдаг—тиимэ байдалые нээрээшье зүйтэй гэжэ тоолохын аргагүй байна. Иимэ байдал советскэ экономикые хүгжөөхэ гол ёһонуудта таарахагүй байһан туладаа зайсуулагдан үгы хэгдэхэ ёһотой. Тиигээд продукци һайн шанартайгаар гаргаһанай түлөө урмашуулха ямар нэгэн хэмжээнүүд хойшодоошье байха ёһотойнь мэдээжэ юм бэзэ. Үнэ сэнгэй политика гээшэмнай газар газартаа, саг сагтаа тааруугаар ябуулагдаха, ажахын хүгжэлтын эрилтые хараадаа абаха зэргэтэй юм. Энэ политика гээшэ хаанашье һаа, хэзээшье һаа нэгэл жэгдэ, нэгэл адли хэмжээ тогтоохо ябадалтай таарахагүй байна. Колхозһоо худалдажа абтадаг хүдөө ажахын продуктнуудта нэгэ янзын үнэ сэн тогтоохо гээшэ тон шухала болоод байнал.

Бэлэдхэлэй гуримые хубилгаһан дээрэһээ хүдөө ажахын гол гол продукцида шэнэ үнэ сэн тогтоохо хэрэгтэй болохо. Тэдэ үнэ сэнгүүд хүдөө ажахын нэгэн адли янзын продукцида нэгэн адли байха ёһотой. Гэбэшье, ороной нютаг нютаг бүридэ, элдэб зононуудта тааруулагдаһан, байгаалиин; сагай уларилай болон экономическа эрхэ байдалнуудые хараадаа абаһан байха зэргэтэй. Тэдэнэр нииитын үйлэдбэриие хүгжөөхын хойноһоо колхозуудай болон колхознигуудай материальна урма хэшээлые дээшэлүүлхэ ёһотой юм. Нүгөөдэ талаһаа, ган гасуур болоходо ургасын багаар абтахада, тиимэһээ гаргаһан гаргашын аша харюулагдахаяа болиходонь, колхоз гарзада орожо болохо байна. Хэрбээ үнэ сэн дээгүүр тогтоогоогүй һаа, гүрэн заримандаа энэ туһаламжые үрэһэ хүрэнгэ зээлеэр үгэжэ гү, али эдеэ хоолой зүйл үгэжэ гү—иимэ тэдхэмжэ үзүүлхэ баатай болодог.

Энэ хүн бүхэндэ ойлгосотой. Теэд энээниие тусгаар тогтоол дотор бэшэхэ хэрэгтэй. Юундэб гэхэдэ, хүдөө ажахын продуктнуудта тогтууритай зохид үнэ сэн тогтоохоһоо гадна, мүн заримандаа, тон аргагүй болоходо; энэ үнэ сэнгые хубилгажа байха юундэ хэрэгтэй болоноб гэжэ хүн бүхэн ойлгожо ябаха зэргэтэй. Бэлэдхэлэй түсэбтэ хэмжээнүүд жэл жэлэй байдалаар тааралдуулан хубилгагдажа, түбхын түрүүндэ элдэб нютагай байдал дээрэһээ боложо хубилгагдажа, заһагдажа байха болоно.

Гэхэтэй хамта, хүдөө ажахын продукци бэлэдхэхэ хэрэгтэ зорюулагдаһан гүрэнэй гаргаша болбол 1958 оной гүрэнэй түсэбөөр хараалагдаһан хэмжээндээ үлэхэ ёһотой гэжэ КПСС-эй ЦК, СССР-эй Министрнүүдэй Совет тооложо байна. Нэгэдэхеэр, бэлэдхэлэй худалдан абалгын, контрактациин гуримаар колхозууд болон колхознигуудһаа абтаһан юумэнэй түлөө гүрэнэй түлэдэг мүнгэн зөөри, хоёрдохёор, энээнэй урда тээ техникэ, горючи абахын түлөө, хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай салин түлэхын түлөө МТС-үүдтэ гүрэнэй табижа байдаг мүнгэн зөөри бэлэдхэгдэхэ продукциин түлөө түлэгдэхэ байна.

Мүнөө үедэ тогтоогдожо байһан үнэ сэн тогтууритайшье, мүн нүгөөдэ талаараа, тааруушье байха ёһотой. Тогтууритай байхадаа ямар байха юм гэбэл, ургасын жиир һайн байхада үнэ сэн хубилха ёһогүй болоно. Тиигээд саг сагаараа байдаггүй ха юм: нэгэ һаа ургасада тон таарамжатай, үгышье һаа тон таарамжагүй—иимэ саг тудалдадаг байна. Жэшээлхэдэ, Украинын урда районуудта зохид һайн жэл болоходо, колхозууд гектарай 30—35 центнер шэниисэ абадаг. Тиигээд ган гасуур болоходонь тэрэл газарһаа, тэрэл ажалаа хэһэн мүртөө, оройдоо 15—10 центнер, бүри доошошье шэниисэ абадаг. Мүнөө тогтоогдохоёо байгаа бэлэдхэлэй сэнгүүд олон жэл соо хамталжа тоолоод, дунда зэргынхиинень гаргаһан сэн гээшэ. Тиимэ болохолоороо тэдэ сэнгүүд жэл жэлэй байдал дээрэһээ боложо, дээшэ гаража, доошоо орожо байха ёһотой болоно. Минии һанахада, тиигээд байбал зүб болохо һэн.

Хэрбээ энээниие хараадаа абаагүй һаамнай, колхоз дунда зэргын ургаса абаһанай шэнээн ажал хэһэн аад лэ, һайн жэлэй болошоо һаань, айхабтар ехэ олзо доход абаха байна. Тиигээд гүрэмнай ехэ гаргаша хүзүүн дээрээ даажа абаха ёһотой болоно.

Колхозууд гүрэндэ продукци тушаахадаа, тэрэ продукци үйлэдбэрилхэ гэжэ гаргаһан гаргашаяа бусааха, тиигээд техникэ худалдажа абахын тула, үйлэдбэриин болон бусад барилгануудые хэхын тула шухала мүнгэн зөөри табижа шадахаар, ондоогоор хэлэбэл, үйлэдбэрээ дэлгэрэнгы үргэнөөр ябуулжа шадахаар—тиимэ олзо доход абаха зэргэтэй байна. Энээнэй хойноһоо оролдохо ёһотойбди.

Шэнэ үнэ сэн тогтоогоод байхада үргэн хэрэглэлэй эд бараанай гүрэнэй сэн дээшээ гараха ёһогүй, харин товарна продукциин гүрэндэ улам ехээр ородог болохо бүринь, эд бараанай үнэ сэнгые химдаруулха экономическа эрхэ нүхэсэл бии болохо байна. Эд хэрэглэгшэ хадаа эд бараа, илангаяа түрүүшын хэрэглэмжын эд бараа хүнгэн сэнгээр абаха гэжэ хүсэдэгынь зүйтэй. Тиигээд бидэнэр ажалшадай энэ эрилтые, тэрэнэй улам ургажа байгаа хэрэглэмжые хангаха ёһотойбди. Энээнэй тулада бүхы арга боломжо манда мүнөө бии болонхой. Гадна, зүйтэй үнэ сэн тогтоогдоод байхадаа үйлэдбэриие хүгжөөхэдэ, һайн шанартай продукци гүрэндэ тушаахада туһалха ёһотой байна. Шэнэ үнэ сэн тогтооходоо нэгэ һаа эгээн түрүү колхозуудые абажа, үгышье һаа эгээн гээгдэнги колхозуудые абажа, тэдээнэй хараагаар тогтоохо бэшэ; харин үйлэдбэриингөө талаар, ажалайнгаа талаар дунда зэргын колхозуудые хараадаа абажа тогтоохо хэрэгтэй.

Центральна Комитедэй Президиум, СССР-эй Министрнүүдэй Совет ЦК-гэй февральска Пленумэй заабаринуудые дүүргэлтэ болгожо, уялгата тушаалгые, МТС-эй хүдэлмэриин түлөө натура түлбэриие болюулха тухай, колхозуудһаа хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэн абаха шэнэ гурим, үнэ сэн болон условинууд тухай тогтоолой проект зохёогоод байна. Ороной нютаг нютаг бүридэ таарамжатай худалдан абалгын гүрэнэй нэгэн адли үнэ сэн бии болгохо гэжэ тэрэ проект дотор хараалагданхай.

Нэгэн адли үнэ сэнгэй тогтоогдоходо хүдөө ажахын продуктнуудай түлөөһэнэй талаар энээнэй урда тээхи буруу гурим болюулагдаха юм. Колхозуудһаа хүдөө ажахын продуктнуудые худалдажа абахын тула гүрэн ниитэ дээрээ үнгэрэгшэ жэлэйхи мэтэ гаргаша хэхэ болобошье, шэнэ үнэ сэнгэй тогтоогдоһоной ашаар энэ мүнгэниинь колхозуудай хоорондо һураггүй зүбөөр хубаарилагдаха юм.

Бэлэдхэлэй болон үнэ сэнгэй энээнэй урда тээхи гуримай ёһоор ороной үсөөхэн бүлэг колхозууд ехэ олзо доход абадаг байгаа. Эдэ хадаа хлопок, лён, улһа ургуулдаг районой колхозууд, һүнэй мал ажал эрхилдэг шэглэлтэй, мүн ондоо зарим ургамал ургуулдаг колхозууд болоно. Эдэ колхозууд томо городуудта, промышленна центрнүүдтэ ойро байдаг. Иимэ районуудта гүрэндэ түсэбһөө гадуур ехэ продукци тушааһанайнгаа түлөө имагтал тон ехэ түлбэри-шанда хүртэдэг колхозууд иимэ олзо доход абадаг байгаа. Тиихэтэй хамта, гүрэндөө товарна продукциингаа ехэнхи хубиие гол түлэб уялгата ёһоор, МТС-эй хүдэлмэриин түлөө натураар тушаажа байһан колхозууд һураггүй бага олзо доход абадаг байгаа.

Мүнөө хүдөө ажахын продукциин түлөө нэгэн адли, һураггүй зүб үнэ сэнгэй тогтоогдоходо ороноймнай бүхы зонын диилэнхи олонхи колхозууд олзо доход ехэтэй болохо юм. Иимэ жэшээ харуулхамни: Алтайн хизаарай Рубцовско районой «Страна Советов» гэжэ колхоз таряан ажал ехэтэй, хүгжэнги мал ажалтай. 1957 ондо энэ колхоз гүрэндөө 586 мянган пүүд орооһо таряа, 19 мянга шахуу центнер сахарай свёкло, 1578 центнер мяха, 9 мянга шахуу центнер һү, 410 центнер нооһо тушааһан байна. Хэрбээ энэ колхоз байгша ондо гүрэндэ мүн лэ иимэ хэмжээнэй продукци тушаагаа һаа, шэнэ үнэ сэнгэй ёһоор 12 миллион түхэриг гэхэ гү, али үнгэрэгшэ жэлдэ хуушан үнэ сэнгэй ёһоор абаһанда орходоо 2 миллион 300 мянган түхэриг үлүү ехэ олзо доход абаха болоно. Энэ нэмэлтэ олзо доходой ашаар колхоз МТС-һээ худалдажа абаһан техникээ харууһалга болон ашаглалгада гаргашалагдаха үйлэдбэриингөө гаргашые сүм харюулхаһаа гадна, 500 мянга үлүүтэй түхэригтэ хүдөө ажахын машинануудые худалдажа абаха байна.

Ороной элдэб зонын ондоошье колхозуудһаа мүн иимэ жэшээ харуулжа болохо юм.

Тиимэһээ диилэнхи олонхи колхозууд нииитынгээ ажахые саашадань хүгжөөхэ, экономикоёо саашадань бэхижүүлхэ; колхознигуудайнгаа энхэ һайн байдалые дээшэлүүлхэ шэнэ шухала арга нүхэсэлтэй болохо байна. Хлопок, лён, улһа болон бусад техническэ ургамал тушаажа, ехэ нэмэлтэ шагналда хүртэһэнэй ашаар тон ехэ олзо доход абадаг зарим колхозууд шэнэ үнэ сэнгэй тогтоогдоходо урдынхиһаа багашаг олзо доход абадаг болохо юм бэзэ. Гэбэшье, тэдэнэр ажахын эдэ һалбари саашадань хүгжөөһэнэй, ургаса дээшэлүүлһэнэй, продукциин шанар һайжаруулһанай, мүн ажахын ондоошье һалбари хүгжөөһэнэй ашаар тэрэ гээлтээ хүсэлдүүлжэ шадаха байна. Жэшээлхэдэ, тэдэнэр мүнөө гүрэндэ лён, улһа һолоомо зандань тушаахагүй, харин тэрэниие колхоздоо болбосоруулан үйлэдбэрилжэ, утаһан болгоод тушаажа шадаха байна. Энэ хадаа урда жэлнүүдэйхиһээ дутуугүй олзо доход абахаһаа байтагай, тэрэнээ бүри ехэдхэхэ арга боломжо олгохо юм.

Тэрээнһээ гадна, энээнэй урда тээ нэмэлтэ шагналда хүртэдэг байһан түрүү колхозууд хэмһээ гадуур ехэ олзо доход абадаг байгаа гэжэ мартажа болохогүй. Энээниие таарамжатай гэжэ мэдэрхын аргагүй гээшэ ааб даа. Үнэ сэнгые һайн гуримтай болгохо, ажалай зүб түлөөһэ бии болгохо зорилготойгоор абтаһан энэ хэмжээ-ябуулгануудые колхозуудай зүбөөр ойлгохо байһаниинь сохомтой.

Бэлэдхэлэй шэнэ эрхэ байдал, хүдөө ажахын продуктнуудта нэгэн адли үнэ сэн тогтоолго хадаа олон миллион колхознигуудай хүсэл зорилготой сүм тааралдана, ороной хүдөө ажахые шууд саашань хүгжөөлгэдэ сүм шэглүүлэгдэнэ.

Хүдөө ажахын продукциин түлөө бэлэдхэлэй нэгэн адли үнэ сэн тогтоолго хадаа социалистическэ үйлэдбэриие хүгжөөлгэдэ, хүдэлмэрилэгшэдые материальнаар урмашуулгын ёһо гуримда улам бүри найдамтайгаар түшэглэхэ, тэрэниие бүхы колхозуудта алгадгүй дэлгэрүүлхэ арга боломжо бидэндэ олгохо байна.

Эдэ хэмжээ-ябуулгануудые бэелүүлхэ зуураа, хүдөө ажахын үйлэдбэридэ нииитын ажалые зүбөөр хубаарилан бүридхэхэ, тэрэниие элдэб районууд болон республикануудта мэргэжүүлэн дэлгэрүүлхэ хэрэгтэй. Энэ хадаа материальна урмашуулгын ёһо гуримые улам гүйсэдөөр хэрэглэхэ, хүдөө ажахын бүхы һалбариие түргэнөөр хүгжөөхэ, бүхы районуудай, бүхы республиканудай ажалшадай ниитэ хамтаараа газар таряалангаа, мал ажалаа саашадань хүгжөөхын түлөө шангаар тэмсэхэ арга боломжо олгохо байна. Ажахын байгуулалтын түсэбүүдые дүүргэхэ зуураа, ленинскэ национальна политикые сэхэ шууд бэелүүлгэ хадаа социалистическэ Эхэ оронойнгоо хүсэ шадалай улам урган мандахые, бүхы ажалшадай энхэ байдалай улам дээшэлхые хүсэжэ байһан манай ороной бүхы арадуудай ахадүүгэй хани барисаае бүри бэхижүүлхэ байна.

Арадай ажахые хүтэлбэрилгэ хадаа социалистическэ системын бүхы булюу һайн байдалые шадамараар, творческоор хэрэглэхыемнай бидэнһээ эринэ. Бидэнэр советскэ обществын экономикын хүсэ ехэтэйгээр хүгжэжэ байһан үе сагта ажаһуунабди. Иимэ эрхэ байдалда зүб шэглэлээ олохо боложо байһан хамаг процессүүдые бодотоор хараадаа абаха, шиидхэгдэхээр болоһон асуудалнуудые саг соонь шиидхэхэ хэрэгтэй.

Манай партиин бэелүүлжэ байһан хэмжээ-ябуулганууд коммунистическэ байгуулалтын мүнөөнэй асуудалнуудта тааралдахаһаа гадна, шэнэ түрүү юумэндэ саашанхи үргэн зам нээжэ үгэнэ. Эгээл тиимэһээ Коммунистическэ партиин политика саашадаашье социалистическэ обществын бодото хуули ёһонуудые һураггүй шадамараар, гүйсэд дүүрэнээр ашаглалгада шэглүүлэгдэхэ ёһотой. Үйлэдбэриие саашадань хүгжөөлгэдэ, манай хүдөө ажахын бүхы һалбарида хүдэлмэрилэгшэдэй материальна урмашалай ёһо гуримые улам бүри таарамжатай һайн, бүхы талаараа ашагтай болгохо тухай эндэ хэлэгдэнэ. Иимэрхүү хэмжээ-ябуулганууд хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай бүтээсые, колхозно үйлэдбэриин хэмжээе дээшэлүүлгэдэ тон ашагтай һайнаар нүлөөлхэ байна.

Оло янзын сэн үгы болгожо, хүдөө ажахын продукциин нэгэн адли үнэ сэн тогтоолго хадаа мүн колхозуудай түсэблэлгэдэшье ехэ нүлөө үзүүлхэ юм. Колхоз бүхэн өөрынгөө арга боломжодо түшэглэжэ, үйлэдбэрээ һураггүй һайнаар түсэблэхэ, өөрынгөө газар, техникэ болон хүдэлмэриин хүсые һураггүй ашаг ехэтэйгээр хэрэглэжэ шадаха байна.

Манай ЦК-гэй Пленум дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ байһан хэмжээ-ябуулгануудай тон ехэ экономическа удхашанартай байһаниинь элитэ. Тиихэтэй хамта, энэ хэрэг гансал экономическа удхашанараараа хизаарлана бэшэ гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Экономикые социальна болон политическэ асуудалнуудһаа таһалжа болохогүй гэжэ мэдээжэ.

Хүдэлмэришэн анги болон таряашадай хоорондохи хани барисаан хадаа коммунистическэ байгуулалтын гол шухала асуудал байгаа, байнашье. МТС-үүдые шэнэдхэн хубилгаһан, хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэлгын гуримые шэнэлһэн, бэлэдхэлэй оло янзын үнэ сэн үгы болгоһон ябадал хадаа хүдэлмэришэн анги болон колхозно таряашадай хоорондохи хани барисаае саашадань бэхижүүлгэдэ, город болон хүдөөгэй хоорондохи холбоо барисаае бэхижүүлгэдэ шэглүүлэгдэнхэй. Колхозуудта техникэ худалдалга, хүдөө нютагуудые промышленна эд бараагаар хангалгые һайжаруулга, хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгые ехэдхэлгэ, городууд болон промышленна центрнүүдые эдеэ хоолоор хангалгые һайжаруулга—эдэ бүгэдэ хадаа нииитын үйлэдбэрилгын ургаха, совет арадай байдалые улам һайжаруулха шэнэ эрхэ нүхэсэл мүн болоно.

(Үргэлжэлэлынь удаадахи номерто)

Удмуртска АССР-эй Верховно Соведтэ, Удмуртска АССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ, КПСС-эй Удмуртска обкомдо

Ородой гүрэнтэй Удмуртиин һайн дураараа нэгэдэһээр 400 жэлэй ой гүйсэһэнтэй дашарамдуулан, Удмуртска Автономно Советскэ Социалистическэ Республикын хүдэлмэришэд, колхознигууд болон интеллигенциие СССР-эй Верховно Соведэй Президиум, ССР Союзай Министрнүүдэй Совет, Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитет халуунаар амаршална. Энэ ой хадаа агууехэ ород арадтай өөрынгөө хуби заяае хэтэ мүнхэдөө холбоһон удмурт арадай национальна ехэ һайндэр болоно.

Ородой гүрэнтэй Удмуртиин нэгэдэлгэ тэрэнэй экономическа, культурна саашанхи хүгжэлтэдэ гүнзэгы ехэ түрүү удхашанартай байһан юм. Удмуртида промышленностиин бии боложо, саашадаа хүгжэлтэ нютаг зоной дундаһаа хүдэлмэришэн ангиин урган гаралгада, ниитэ Россин революционно хүдэлөөндэ удмурт арадай хабаадан оролсолгодо туһалһан байна. Бултанайнгаа дайсад—хаанта засагта, помещигүүд; капиталистнуудта, тэрэшэлэн хариин булимтарагшадта эсэргүү тэмсэл хамтаараа хэжэ байха үедэнь ород болон удмурт арадуудай ахадүүгэй хани барисаан урган бэхижэһэн байгаа.

Агууехэ Октябриин социалистическэ революциин илаһанай һүүлээр Удмуртиин түүхэдэ шэнэ үе эхилээ һэн. Удмурт арад өөрын гүрэн түрэтэй, национальна хүгжэлтээ сүлөөтэйгөөр бэелүүлхэ барагдашагүй арга боломжотой болоо һэн. Советскэ засагай тогтоһонһоо хойшонхи 40 жэлэй турша соо Удмуртиин ажахын, культурна, олониитын ажабайдалай бүхы һалбаринуудта гүнзэгы ехэ хубилалта болоо. Хаанта Россин байхада гээгдэнги, дарлагданги байһанаа Удмурти Коммунистическэ партиин хүтэлбэреэр, агууехэ ород арадай ахадүүгэй туһаламжаар мүнөө Советскэ Союзай индустриально-колхозно түрүү республиканудай нэгэн болоо. Металлургическа, машина бүтээлгын, радиотехническэ, модо болбосоруулдаг, хүнгэн, эдеэ хоолой болон промышленностиин бусад һалбаринуудай 1200 гаран предприяти мүнөө Удмуртида бии. Промышленностиин бүхы продукци 1913 онойхитой сасуулбал, 200 үлүүтэй дахин ехэ болоо.

Республикын колхоз, совхозуудай полинууд дээрэ хэдэ мянгаад трактор, комбайн, хүдөө ажахын бусад орёо нарин машинанууд хүдэлнэ. Һүүлэй үедэ республикын колхоз, совхозууд мал ажалай продуктнуудые нилээд элбэгээр абажа, гүрэндэ тушааһа, тэрэшэлэн лёной ургасые дээшэлүүлжэ, гүрэндэ лёной продукци горьтойгоор тушаадаг болоо.

Түхэл маягаараа национальна, удхаараа социалистическэ соёл культураяа хүгжөөлгэдэ удмурт арад ехэ амжалта туйлаа. Октябриин социалистическэ революциин урда тээ Удмуртиин хүн зон бултадаа шахуу үзэг бэшэг мэдэхэгүй байһан юм. Мүнөө республика дотор долоон жэлэй болон дунда эрдэмдэ һураха бүгэдэниитын һуралсал амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байнхай. Эндэ 1500 гаран һургуули, 20 гаран тусхай дунда һургуули, табан дээдэ һургуули, түүхэ, экономико, хэлэ болон литература шэнжэлдэг научна институт, тэрэшэлэн дүрбэн театр, филармони, цирк, хэдэн зуун клуб, библиотекэ болон соёл культурын бусад олон эмхи зургаанууд хүдэлжэ байдаг.

Ажахын болон соёл культурынгаа байгуулалтада Удмуртиин ажалшадай туйлаһан амжалтанууд партиин бэелүүлдэг ленинскэ национальна политикын үрэ ехэтэй байһые, манай Эхэ ороной арадуудай хани барисаанай угаа ехэ хүсэтэй байһые эли тодоор гэршэлэн харуулна.

КПСС-эй XX съездын, Парти, Правительствын удаадахи шиидхэбэринүүдэй ёһоор табигдаһан зорилгонуудые бэелүүлхын түлөө тэмсэлдээ саашадаа бүри ехэ үүсхэл эдэбхи гаргажа, Советскэ Удмуртиин хүдэлмэришэд, колхознигууд, интеллигенци, бүхы ажалшад национальна һайндэрөө тэмдэглэхэ, коммунизм байгуулха агууехэ хэрэгтэ өөһэдынгөө эрхим хубитые оруулалсаха гэжэ батаар найдажа байһанаа СССР-эй Верховно Соведэй Президиум, СССР-эй Министрнүүдэй Совет, Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитет элиишэлэн мэдүүлнэ.

Удмуртска Автономно Советскэ Социалистическэ Республика мандажа; һалбаран хүгжэжэ байг лэ!

СССР-эй арадуудай ленинскэ хани барисаан мандаха болтогой!

Коммунистическэ партиин хүтэлбэреэр—коммунизмын илалта тээшэ урагшаа дабшая!

СССР-эй Верховно Соведэй Президиум	ССР Союзай Министрнүүдэй Совет	КПСС-эй Центральна Комитет.

Монголой Ревсомолой делегаци уржадэр Улан-Удэ ерэбэ

Монгол Арадай Республикын Ревсомолой делегаци июниин 20-до Улан-Удэ ерэбэ. Энэ делегацие ВЛКСМ-эй Бурят-Монголой обкомой секретарьнууд нүхэд Дамбаев, Заиграев, «Бурят-Монголой комсомолец» газетын редакторай уялгые дүүргэгшэ нүхэр Ожигов, ВЛКСМ-эй Улан-Удын горкомой секретарь нүхэр Хараев, ВЛКСМ-эй Железнодорожно райкомой секретарь нүхэр Самбаров болон бусад угтаһан байна.

МНР-эй Ревсомолой делегаци (толгойлогшонь нүхэр Пунцагдаш (зүүн гарһаа гурбадахи) Бурят-Монголой промышленна предприятинуудаар ябажа, үйлэдбэриинь дүй дүршэлтэй танилсаха, комсомолшуудтай уулзаха байна.

Зураг дээрэ: МНР-эй Ревсомолой делегаци Улан-Удэ станцида буугаад байна. **А. Кочергинэй** фото.

Хүндэтэй болоһон коллектив

Аймагай Культурын байшангай агитбригада нүхэр Хамагановай хүтэлбэри доро колхозуудаар ябажа, гоё һайхан концертнүүдые харуулна. Һүүлэй үедэ тэдэнэр Үльдэргын, Эгэтын, Комсомольско, Сосново-Озерско сомоной Соведүүдэй колхозуудаар, мүн мяха-һүнэй совхоздо ошожо ерэбэ.

Агитбригадын концертнэ программада һонирхолтой элдэб хатар зүжэгүүд, хүгжэмэй номернууд, шог зугаа, ород, бурят арадуудай дуунууд оролсоно.

Культурын ордоной уранһайханай бэлигтэй коллектив өөрынгөө эмхитэй хүдэлмэриин ашаар олоной дунда хүндэтэй болонхой.

В. Байбородин.

Яруuна.

Удхаараа адлишуу ород-бурят оньһон үгэнүүд

III. Архи тамхин тухай

1. Вешний путь не дорога, а
пьяного речь не беседа.
Архинша хүнэй хүүр—
хүүр бэшэ,
Нохойн хатар—хатар бэшэ;
Араатын хатар—хатар бэшэ,
Архиншын үгэ—үгэ бэшэ.

2. Вино вину творит;
Водка вину тетка.
Архи арбан гурбан жолоотой,
Тамхи табин гурбан жолоотой;
Архи арбан гасалантай;
Архи алмайтай,
Тамхин талмайтай;
Архи тамхин хоёр—аха дүү;
Архиин зам арбан зэмэтэй,
Тамхиин зам табан зэмэтэй.

***

3. Вино уму не товарищ;
Вино с разумом не ладят;
Хмель шумит, а ум молчит.
Һогтуу хүн
Һохор ухаатай,
Һолёошо хүн
Хooһон үгэтэй.

***

4. Кто вино любит, тот сам себя
губит;
Тот себе вредит, кто часто в
рюмки глядит;
Много вина пить—беде быть;
Кто чарку допивает, тот веку
не доживает.
Архи уухада—
Аминда харша,
Айл зайхада—
Ажалда харша;
Аминда архи хоротой,
Тархида тамхин хоротой,
Архи арбан наһа дараха,
Тамхин табан наһа дараха;
Архи тархи бараха,
Аляа зөөри бараха.

***

5. Потерял честь вином;
Испей винца, позабудь отца
Һогтууда нюур үгы,
Һохорто зам үгы.

***

6. Пьяному море по колени, а
лужа по уши:
Архи ууһан хүндэ
Ангарай уһан үбдэг соо.

***

7. С вином поводишься—нагишом
находишься;
Работа денежку копит, хмель
денежку топит;
Стаканчики да рюмочки
доведут до сумочки;
Архинша хүнэй
хармаан хooһон,
Залхуу хүнэй
тогоон хooһон;
Архитай танилдабал,
Арадахиһаан һалахаш;
Архинша—дэгэлгүй хooһон,
Хаарташа—гуталгүй ябаган.

***

8. С похмелья голова болит;
Не хмель беда, похмелье,
С похмелья да с голоду
разломило буйну голову.
Алахашье үгы һаа,
Архиин мангар бэрхэ.

***

9. С пьяным под руку—хмельным
назовут, а с глупым в речи
дураком почтут.
Архиншатай нүхэсөө һааш,
Архинша гэлсэхэ,
Тэнэгтэй нүхэсөө һааш,
Тэнэг гэлсэхэ.

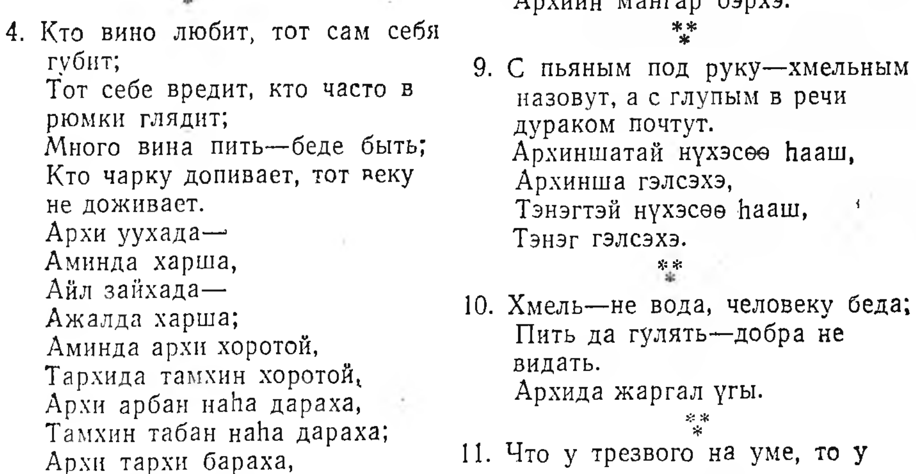
***

10. Хмель—не вода, человеку беда;
Пить да гулять—добра не
видать.
Архида жаргал үгы.

***

11. Что у трезвого на уме, то у
пьяного на языке;
Чего трезвый не скажет, то
пьяный развяжет.
Элүүртээ хэлээгүй юумээ
Һогтуудаа хэлэдэг;
Һонортоо хэлээгүй хүүрээ
Һогтоходоо хэлэдэг юм.

Архи арбан гурбан жолоотой

2. Үглөөгүүр һэреэд үндын гэһээнь...

Нүхэд колхозник, механизаторнууд! Үндэр ургасын түлөө тэмсэе!

СВЁКЛО УРГУУЛАГШАДАЙ ОРОЛДОСО

Оробо тарянай болон бусадшье ургамалай эшэ набшаһан газарһаа бултайжа, үдэр бүри өөдөө тэгүүлэн ургана. Эгээл энэ үедэ ургасын зурууд хоорондохие зөөлэрүүлэн элдүүрилхэ, буртаг үбһэ, үрмэдэһыень үгы хэхэ хэрэгтэй бшуу. Энээние һайса мэдэржэ, Мухаршэбэрэй аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой свёкло ургуулагша П. Павловагай звеногойхид 58 гектарта сахарай свёклын зурууд хоорондохи газарые «КРС-8,1» культиватораар зөөлэрүүлэн элдүүрилээ. Мүнөө колхозой түрүү механизатор С. Куприяновай агрегат тэрэ газартань сахарай свёклын ургасые хүндэлөөшэнь элдүүрилжэ байна.

Мүн эндэхи XX партсъездын нэрэмжэтэ артелиинхид нэгэ доро хайша хайшаа 30 метр газарта уһа сасажа уһалха тусхай түхеэрэлгэ байгша ондо худалдажа абаа. Мүнөө тэрэ түхеэрэлгэеэ сахарай свёкло тариһан газартаа абаашажа, «ДТ-54» тракторта тодхоод, ургасаяа уһалжа эхилэнхэй. Энэ түхеэрэлгые колхозой механизатор М. Утенков хүдэлгэнэ. Тиигэжэ тэдэнэр үдэртөө 4—5 гектар газар уһалдаг. Бүхыдөө эндэ 20 гаран гектар газарта сахарай свёклын ургаса уһалагдаа. Һаядаа үшөө 20-ёод га газар уһалагдаха юм.

Аймагай «Победа» артель мүн лэ наран сэсэгэй ургасын зурууд хоорондохие культиватораар утаашань элдүүрилжэ дүүргэээ. Мүн энэ колхоздо турнепсын ургаса һайнаар, 7—10 сантиметр үндэрөөр гаранхай. Эдэ үдэрнүүдтэ колхозойхид һургуулиин һурагшадай туһаламжаар 50 гектар газарта турнепсын ургасын үлүү эшэ набшаһа ходолжо хаяад, буртаг үбһэ, үрмэдэһэнһөөнь сэбэрлэжэ байнхай.

А. Протопопов.

Ургасаяа харууһална

Хориин аймагай алишье колхозой полинууд дээрэ кукурузын ногоохон эшэ бултайжа, газарһаа өөдөө 10—15 сантиметр болонхой харагдана. Илангаяа «Путь Сталина», «Улаан Одон», XX партсъездын, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозуудай кукуруза һайнаар урган гаража байна.

Мүнөө эндэ кукурузынгаа газарые зөөлэрүүлэн элдүүрилжэ захаланхай. Жэшээлхэдэ, «Улаан Одон» колхоздо 180 гектар кукурузын газар хүсэд элдүүрилэгдээ. Элдүүрилгэ хэһэн колхозой механизаторнууд Борисов, Хунхенов гэгшэд энэ хүдэлмэриие шанар һайнтайгаар дүүргэээ.

Тиихэдэ аймагай колхозууд үшөө 465 гектарта кукуруза, 200 гектарта турнепс нэмэжэ тариха гэжэ шиидэһэн юм. Мүнөө аймагай алишье колхоздо эдэ ургамалнууд таригдажа дүүрэхэ болонхой.

Мүн тарянай ургасын хойноһоо харууһан хэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, «Путь к коммунизму» колхоздо шэниисын талмайе борнойлһониинь, мүнөө ургасань ехэ һайнаар, жэгдээр гаража байна. Тиихэдэ «Улаан Одон» колхозой Нарин Талын шэниисые таршаагай эдижэ байхадань, гексахлоран сасажа, тэдэниие үгы хэнэ. Мүнөө тракторист Далай Цыдыпов «ДТ-54» трактораар 80 гаран гектарта хоро сасажа, ургамалай хорото дайсан—таршаа хорхойнуудые хюдаа.

Манай корр.

Дүй дүршэлөө андалдан абалсаха

Советскэ наука, техникын үдэр бүри ургажа, хүгжэжэ байһан, шэнэ шэнэ түрүү дүй дүршэлэй бии боложо байһан мүнөө үедэ хүдөө ажахын түрүүшүүлэй дүй дүршэлтэй танилсадаг, түрүү колхоз, совхоз болон һуралсалай ажахыда ошожо, хаража үзэжэ ерэдэг байгаа һаа, зооветеринарна мэргэжэлтэдтэ, малшадта ехэ туһатай һэн.

Ушар иимэһээ саашадаа дүй дүршэл андалдан абалсахын тула колхоз, совхоз хоорондоо ябалсахын хажуугаар, хүдөө ажахын һургуулинуудай һуралсалай ажахын дэргэдэ жэл бүри тусхай курса-семинар нээжэ, зооветеринарна мэргэжэлтэдтэ лекци, элидхэл хэжэ, малшадай арга дүршэлтэй, советскэ зоотехническэ, ветеринарна наукын туйлалтануудтай маанарые танилсуулжа байдаг һаань һайн лэ байгаа.

Хүдөө ажахын министерство саашадаа иимэ юумэ эмхидхэжэ байха аабза гэжэ найдагдана.

Д. Доржиев, Зэдын аймагай «Эрдэм» колхозой ветфельдшер.

☆ ☆

Кукурузын баян ургасын түлөө

ПЕТРОПАВЛОВКА. (Телефоноор абтаба). Ленинэй нэрэмжэтэ артелиин дүй дүршэл ехэтэй кукуруза ургуулагша Түгдэн Батомункуев нёдондо жэлдэ кукурузын тарилгын гектар бүриһөө дунда зэргээр 250—300 хүрэтэр центнер ногоон эшэ набша абаа һэн. Байгша ондо нүхэр Батомункуев кукуруза ургуулха комплексно агрегат эмхидхээд, Курска областиинхидой үүсхэлые халуунаар дэмжэн, кукурузаяа эгээл шэлэгдэмэл һайн үрэжэлтэй газарта тарижа, га бүриһөө дунда зэргээр 300 центнерһээ бага бэшэ ногоон эшэ набшаһа ябахаар шиидэнхэй.

Һаяшаг тэрэнэй агрегадайхид 120 га кукурузынгаа ургасые борнойлжо дүүргэээд, мүнөө кукурузын зурууд хоорондохие тракторай культиватораар элдүүрилнэ.

Колхозой 2-дохи комплексно агрегадайхид (хүтэлбэрилэгшэнь Содном Дулзенов) наран сэсэгэй зурууд хоорондохие 50 гектар газарта борнойлжо дүүргэбэ. Энэ ургамал нэгэшье буртаг үбһэ, үрмэдэһэгүйгөөр, жэгдэхэнээр гаранхай. Тус агрегадайхид һаяар кукурузынгаа ургасын зурууд хоорондохие элдүүрилжэ эхилхэнь.

М. Арьяева.

Республикын МТС болон РТС-үүдтэ таряа хуряалгын комбайнай заһабарилга тухай

1958 оной июниин 10-най мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

МТС, РТС	Аймаг	Заһабарилагдаһаниинь
Кабанскын	Байкало-Кударын	133.3
Хүнтэйн	Баргажанай	111.1
Бичурын	Бичурын	96.7
Бага-Куналейн	Бичурын	100.0
Охин-Булагай	Бичурын	136.7
Үшөөтэйн	Зэдын	67.5
Цагаан-Усанай	Зэдын	38,9
Нарһатын	Яруунын	106.7
Эгэтын	Яруунын	81.6
Хүрьбын	Заиграйн	77.1
Шэнэ-Бэрээнэй	Заиграйн	133.3
Закаменай	Закаменай	120.0
Иволгын	Иволгын	83.8
Тимлюйскэ	Кабанскын	100.0
Хэжэнгын	Хэжэнгын	86.8
Чесанын	Хэжэнгын	80.0
Ехэ-Кударын	Кударын	91.5
Хамнигадайн	Кударын	54.8
Баргажанай	Курумканай	117.8
Погранична	Кяхтын	82.1
Гашейн	Мухаршэбэрэй	88.3
Хонхолойн	Мухаршэбэрэй	166.7
Итанцын	Прибайкальска	100.0
Сэлэнгын	Сэлэнгын	139.3
Ехэ-Куналейн	Тарбагатайн	86.7
Тарбагатайн	Тарбагатайн	72.4
Бургалтайн	Ториин	145.0
Ториин	Ториин	110.0
Хэрэнэй	Түнхэнэй	104.4
Түнхэнэй	Түнхэнэй	76.2
Хориин	Хориин	86.7
СОВХОЗУУД:		
Бичурын	Бичурын	77.8
Борьёогой	Зэдын	212.5
Яруунын	Яруунын	41.2
Кяхтын	Кяхтын	154.5
Сэлэнгын	Сэлэнгын	23.8
Хориин	Хориин	27.6
«Эрдэм»	Мухаршэбэрэй	81.8

Сабшалангай уһалуури

Хэжэнгын аймагай «Эрдэм» колхозой луговодуud нүхэд Дагба Цыдыпов, Доржи Мункуев, Дашицырен Цыбжитов, Сергей Петрухин гэгшэд хабар эртэ саһанай хайлахаһаа эхилээд, һайрамай уһа сабшалан дээрэ тараажа эхилээ һэн.

Уданшьегүй Жэбхээһэн голой мүльһэнэй хайлажа хүдэлэмсөөр элбэг уһыень хэдэн олон аса һалаа һубаг канаваар сабшалангайнгаа газар дээгүүр тараажа ороо. Тиигэжэ Жэбхээһэн горхонойнгоо баруун, зүүн бэедэхи сабшалан дээрэ хамта 1000 гаран гектар газар уһалһан байна. Сабшалан уһалалга үргэлжэлһөөр.

Мүн Шанаа гэжэ газарта Хэжэнгэ голой уһаар 200 гаран гектар сабшалан уһалагдаа.

Гадна, Худанай зүүн бэеын Нуга гэжэ газар анхан сабшалан байһанаа үни сагта орхигдожо, малай бэлшээри болошоһон юм. Мүнөө тэрэ газарые дахинаа хорёолон, сабшалангай газар болгохо гэжэ байна.

Тус колхоз малай тэжээлдэ зелёнко, силоснэ культура элбэг ехээр тариха юм. Мүнөө 120 гектар наран сэсэг таряад байна.

Д. Доржиев.

«Аман журнал»

БМАССР-эй тогтоһонһоо хойшо 35 жэлэй ойдо зорюулагдажа, М. Горькиин нэрэмжэтэ республиканска библиотекэ соо «Дээдэ Үдэ—Улан-Удэ» гэжэ нэрэтэй «аман журнал» эмхидхэгдэбэ. Иимэ журнал бэлдэхын тула библиотекын хүдэлмэрилэгшэд номой выставкэ эмхидхээ, уншагшадтаяа хөөрэлдөө хээ. Мүн Улан-Удэ, Бурят-Монгол тухай олон ном уншагдаһан байна. «Бурят-Монголой түүхэһээ», «Бурят-Монгол гурбан революциин үедэ», «Социалистическэ Бурят-Монгол» гэжэ ном болон зурагуудаар хэһэн выставкэ зониие ехээр һонирхуулна.

«Бурят-Монголой түүхэһээ» гэһэн выставкын дэргэдэ хүн үни удаан зогсоно. Тэндэ И. И. Серебренниковэй «Бурядууд, тэдэнэй ажабайдал, ажахы», А. М. Поповой «Шэмээшэгүүд Байгалай урдахи хуушан мүргэлтэн» гэжэ номууд, «Бурядуудта хүсөөр хэрээһэ зүүлгэ», «Үдын острог» гэхэ мэтэ зурагууд табяатай.

«Социалистическэ Бурят-Монгол» гэжэ выставкэдэ манай эндэхи суута хүнүүдэй ажал хэрэг тухай хэлэгдэнэ. Бүхы выставкэ дээрэ 150 гаран ном болон брошюра табигданхай.

Выставкые хизаар ороноо шэнжэлдэг музейн научна хүдэлмэрилэгшэ нүхэр Борисова нээхэ зуураа, Бурят-Монголдо социалистическэ хубилалтын болоһоной түүхэ тухай хуряангыгаар хэлэһэн байна. Һүүлээрнь суглаагшадай урда бурят театрын артистка Найдакова, залуу поэдүүд Петонов, Дамбаев үгэ хэлээ. Удаань городой главна архитектор нүхэр Меркулов Улан-Удын саашанхи ургалта тухай хөөрөө.

Иигэжэ «аман журнал» суглаагшадые һонирхуулба.

Н. Карташев, М. Горькиин нэрэмжэтэ библиотекын директорэй орлогшо.

ОРОДОЙ ГҮРЭНТЭЙ УДМУРТИИН ҺАЙН ДУРААРАА НЭГЭДЭҺЭЭР 400 ЖЭЛЭЙ ГҮЙСЭҺЭНЭЙ ОЙН ХҮНДЭЛЭЛДЭ

Ород гүрэнтэй Удмуртиин һайн дураараа нэгэдэһээр 400 жэл гүйсэһэнэй ойе — национальна ехэ һайндэрые Удмуртска АССР-эй ажалшад баяр баясхалантайгаар тэмдэглэжэ байна.

Энэ гайхамшагта үдэрые тэмдэглэжэ, промышленность, хүдөө ажахы болон соёл культурые хүгжөөлгэдэ удмурт арадай амжалта туйлаһые тэмдэглэжэ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум 1958 оной июниин 20-ной Указаараа Удмуртска Автономно Советскэ Социалистическэ Республикые Ленинэй орденоор шагнаа.

Ажахын болон культурна байгуулалтада амжалта туйлаһанайнь түлөө, Росситай Удмуртиин һайн дураараа нэгэдэһээр 400 жэл гүйсэһэнэй ойе тэмдэглэжэ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум Удмуртска АССР-эй промышленностиин, хүдөө ажахын түрүүшүүлые, шэнжэлхы ухаанай болон соёл культурын эдэбхитэй ажал-ябуулагшадые, партийна, советскэ, профсоюзна болон комсомольско хүдэлмэрилэгшэдые — хамта 1.515 хүниие СССР-эй орденууд болон медальнуудаар шагнаа.

Республикын долоон түрүү ажалша хүнүүдтэ Социалистическэ Ажалай Геройн нэрэ зэргэ олгогдоо.

(ТАСС).

КПЧ-гэй XI съезд

ПРАГА, июниин 20. **(ТАСС-эй тусхай корр.).** Усэгэлдэр үдэшын заседани дээрэ Чехословакиин Коммунистическэ партиин ЦК-гэй тоосоото элидхэл, Центральна шалгалтын комиссиин тоосоото элидхэл тушаа үгэ хэлэлгэ үргэлжэлүүлэгдээ. Хитадай Коммунистическэ партиин делегацие толгойлогшо КПК-гэй ЦК-гэй политбюрогой гэшүүн Дун Би-у гэгшэдэ үгэ үгтөө. Съездэ хабаадагшад тэрэниие хани халуунаар угтаа. Съездэ, Чехословакиин бүхы коммунистнууд болон ажалшадта Хитадай Коммунистическэ партиин болон хитад арадай зүгһөө Дун Би-у ахадүүгэй халуун амаршалга хүргөө.

Польшын хүдэлмэришэнэй нэгэдэмэл партиин зүгһөө ПОРП-гэй делегацие толгойлогшо И. Лога-Совиньский, Германиин социалистическэ нэгэдэмэл партиин зүгһөө Г. Матерн, Болгариин коммунистическэ партиин зүгһөө Р. Дамянов съездые амаршалһан байна.

Даниһаа Москвада байдаг посольствын дэргэдэ буруушаалгын демонстраци болобо

Хорото ааша гаргагшад, хулиганууд Данидахи СССР-эй посольстводо июниин 17-до добтолго хээ. Даниин полициинхид ямаршье хэмжээ абаагүй гэжэ урда тээ хэблэлдэ мэдээсэгдээ һэн. Данитай дипломатическа гэмгүй һайн харилсаатай байдаг гүрэндэ эсэргүүгээр хэгдэһэн энэ харша ябуулга советскэ ажалшадые угаа ехээр зэбүүрхүүлээ. Советско-датска харилсаае, хоёр ороной хоорондохи барисаае муудхаха гэжэ Даниин хархис этэгээдүүдэй хэһэн һэдэлгые советскэ ажалшад эрид шууд буруушаана.

Эдэ ябуулганuудтань зэбүүрхэһэн Москвагай нилээд олон ажалшад Даниин посольствын байшангай үмэнэ июниин 20-до буруушаалгын демонстраци хээ.

«Империализмын Данидахи туһамаршадые шоо шобто харанабди!», «Советскэ Союзай эб найрамдалда дуратай гадаадын политика мандаха болтогой!», «Дай һүжэрөөгшэд үгы болог!», «Венгриин Арадай Республика мандаха болтогой!» гэһэн үгэнүүдтэй плакадуудые демонстрантнууд барижа ябаа.

Советскэ посольствын һаадгүйгөөр хүдэлхэ эрхэ байдал хангажа шадаагүй Даниин засагаархидай ябуулгада элшэн сайдай гү, али посольствын ямар нэгэн хүдэлмэришын тайлбари үгэхыень демонстрантнууд посольствын байшангай үмэнэ ерээд байхадаа эриһэн байна. Даниин посольствын түлөөлэгшэд демонстрантнуудай урдаһаа гаража ерээгүй. Тиихэдэнь, «НАТО-гэй барлагуудые шоо шобто харанабди!», «Харюусахые эринэбди!», «Эб найрамдал мандаха болтогой!» гэһэн үгэнүүдые демонстрантнууд посольствын байшангай хаалгануудта бэшэһэн байна.

(ТАСС).

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора 46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря—27-37, отделов: партийной жизни и экономики—47-59, пропаганды и местной информации—35.14, культуры и быта — 34-05, писем трудящихся и переводов—24.74, корректорская—32-67, бухгалтерия—37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н 00767. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. № 3130.